

V. 8.

351.02

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET
HUNGARIAN INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION
BUDAPEST, IV., PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1.

No. 39. szám.

DIRECTOR
MAGYARY ZOLTÁN
IGAZGATÓ

ELNÖKVÁLASZTÁS AMERIKÁBAN

2/88

ÍRTA:
VECSEKLŐY JÓZSEF

13/90
1940

22/1943

BUDAPEST 1942.

TARTALOM.

	Oldal
Előszó. írta <i>Magyary Zoltán</i>	5
1. Elnökválasztás Amerikában	7
2. A választási rendszer	8
3. A választások története	10
4. A Convention	13
5. Választási programok	15
6. A jelöltek	25
7. A sajtó	27
8. Választási költségek	28
9. A választás	38

ELŐSZÓ.

Az Amerikai Egyesült Államok elnökének jogállása és megválasztásának módja mindig érdeklődésre tarthat számot azért, mert az Unió alkotmánya nem vette át a parlamentarizmusnak és kabinetrendszernek angliai megoldását, hanem a végrehajtóhatalmat a törvényhozóhatalomtól tudatosan függetlenítette. Ez főrészt abban nyilvánul meg, hogy az elnök nemcsak államfő, hanem egyúttal kormányfő is, és így őt a törvényhozás sem nem választja, sem meg nem bukthatja. A kormány tagjai az elnöknek alárendelt munkatársai, a kormányzásnak tehát egyéni, nem pedig testületi szervezete van. Ezt az ú. n. erős exekutiva rendszerének nevezik.

Az elnök harmadik megválasztása, mint Roosevelttel esetében történt, az Amerikai Egyesült Államok történelmében egyedülálló, mondhatjuk forradalmi jelentőségű esemény. Az esetnek azonban nemcsak történeti jelentősége van, hanem politikai és alkotmányjogi szempontból is nemzetközi figyelemre tarthat számot.

Vecseklőy József a választás előkészítésének és lefolyásának idején az Egyesült Államokban tartózkodott közigazgatási tanulmányok céljából. Így az alábbi fejtegetései az Amerikai Egyesült Államok alkotmányára vonatkozó becses forrástanulmány jellegével bírnak, amely értékes nyeresége idevágó irodalmunknak.

Budapest, 1942. évi október hó 25.

MAGYARY ZOLTÁN.

1. Elnökválasztás Amerikában.¹

Nagyjelentőségű eseménye volt Amerika történetének az 1940. évi elnökválasztás. Európában már dühöngött a háború — általuk elképzelhetetlennek hitt német győzelmekkel, — a távolkeleten Japán folytatta terjeszkedését s Amerika előtt a távoli horizonton felkísértett a két óceánon fenyegető háború réme. Bent az országban tüdőben voltak az 1930-as krízis nyomai és Roosevelttel 8 évi elnöklése után — bár még tízmillió munkanélkülivel — kezdett visszatérni a „prosperity”. Ebben az időszakban kellett Amerika népének ismét elnököt választania. Sok minden forgott kockán ezen a választáson. Eldőlt mindenekelőtt, hogy fenntartja-e Amerika a Roosevelttel adminisztrációnak az egész gazdasági rendszert alapjaiban megrendítő antiliberális és az európai diktaturához közeledő forradalmi reformjait, vagy pedig visszatér az orthodox amerikai demokráciához; s mindjobban előtérbe nyomult a végzetes kérdés: semleges marad-e Amerika vagy beavatkozik a háborúba? A választást megelőző feszült légkörben szinte érezni lehetett, hogy a döntés nemcsak Amerika politikáját fogja négy évre megszabni, hanem kihatással lesz az elkövetkezendő nemzedékek életére, sőt talán az egész civilizált emberiség jövőjére is.

Nem lesz érdektelen megismerni ezt a történelmi fontosságú választást, márcsak azért sem, mert bepillantást enged az amerikai belpolitikába, az amerikai gondolkodásba és képet ad arról az Amerikáról, amelyről annyi téves vélemény és babona kering Európában.

Szemem előtt zajlott le a választás, annak előkészítése, a jelölés, a propaganda és a pártok küzdelme. Aki ezt az évet Amerikában töltötte, nem vonhatta ki magát ezeknek az eseményeknek a hatása alól. Láttam a jelölteket, hallottam beszédeiket, olvastam az őket dicsérő és támadó cikkeket. Természetes, hogy a háború mellett ez az esemény töltötte be az emberek érdeklődését, még pedig sokkal nagyobb mértékben, mint az előző választások, hiszen sokkal nagyobb tét forgott kockán mintsem hogy a demokrata vagy republikánus párt nyeri-e el a hatalmat és az azzal járó

¹ Irodalom:

Magyary Zoltán: Amerikai Államélet, Budapest, 1954. Kir. M. Egyetemi Nyomda, 502 old.

Basset, John Spencer: A Short History of the United States, New-York, 1931 The Macmillan Company, 976 old.

Channing, Edward: A Student's History of the United States, New-York, 1926. The Macmillan Company, 628 old.

A Life, Nation, New Republic, The American Political Science Review és *Time* 1940—1941. évfolyamai.

pozíciókat. Az alábbiakban személyes tapasztalataim, sok-sok minden rendű és rangú emberrel folytatott beszélgetés, a közhangulatból leszűrt tapasztalatok és a Harvard egyetemen folytatott tanulmányaim alapján számolok be erről a választásról, amerikai szemmel — amennyire lehetséges tárgyilagosan.

Az elnökválasztás az Egyesült Államokban többet jelent, mint egy európai köztársaság elnökének megválasztása. Az Egyesült Államok elnöke nem csupán államfő és a végrehajtó hatalom egyetlen erőskezű birtokosa, hanem egyúttal miniszterelnök is, még pedig olyan miniszterelnök, akit a parlament négy évig nem bukathat meg, aki sok tekintetben érvényesítheti akaratát a parlament többségének ellenére is, nem is szólva arról, hogy a neki teljes mértékben alárendelt minisztereit a parlament pártviszonyaitól függetlenül nevezheti ki és bocsáthatja el. Ezek a körülmények adnak nagy jelentőséget az elnökválasztásnak, amellyel tehát az elkövetkezendő négy esztendőre visszavonhatatlanul megpecsétlődik az Egyesült Államok belpolitikája, külpolitikája és gazdasági életének irányítása.

2. A választási rendszer.

Az elnökválasztás módját az alkotmány állapította meg, s mivel lényegesen eltér az európai alkotmányok rendszerétől először is azt kell röviden megismernünk. Az Egyesült Államok törvényhozó testülete, a Kongresszus két házból áll, a szenátusból és a képviselőházból. A szenátusba minden állam — tekintet nélkül a lakosainak számára — két-két tagot küld. A képviselőházba pedig a lélekszámnak megfelelő arányban küldenek képviselőket az egyes államok. A 48 államnak megfelelően a szenátorok száma 96, a képviselők száma pedig 435. A kongresszusnak tehát összesen 531 tagja van.

Az elnököt azonban nem a kongresszus választja, hanem egy külön erre a célra alakult testület: az elektorok testülete. Minden állam annyi elektort, vagyis elnökválasztót választ, mint ahány szenátort és képviselőt együttesen a kongresszusba küld. Például: California 2 szenátort és 20 képviselőt küld a kongresszusba, az elnökválasztásra tehát 22 elektort választ. Az elektorok választásánál egy különleges szabály érvényesül. Amelyik párt ugyanis egy államban — bármily kis arányban — a többséget megkapta, az a párt küldi ki az elnökválasztásra az államot megillető összes elektorokat. Az első pillanatra megállapítható, hogy ez a rendszer demokratikusnak egyáltalán nem nevezhető, hiszen minden egyes államban teljesen elvész a kisebbség akkor is, ha csak árnyalattal került a többségi párt mögé. Evvel a rendszerrel előfordulhatott, hogy *Willkie*, bár 22,5 millió szavazatot kapott *Roosevelt* 27,2 millió szavazatával szemben, az elnökválasztást eldöntő elektori szavazáson 449 : 82 arányban maradt kisebbségben. Vagyis *Roosevelt* nek a választás során nyert kb. 20%-os többsége az elektori választáson több mint 500%-os többségre emelkedett! A rendszer irreális voltát mutatja az is, hogy ha *Willkie* abban a 10

államban (Connecticut, Delaware, Illinois, Massachusetts, Minnesota, Missouri, New-Jersey, New-York, Ohio és Wisconsin), amelyben Rooseveltt a legkisebb többséggel győzött, történetesen 450.615 szavazattal többet kap, ő szerezte volna meg az elektorok többségét, vagyis az összes szavazatoknak nem egészen 1%-a megfordítható volna az eredményt. Ilyen rendszer mellett megtörténhetik és egyízben — 1888-ban — meg is történt, hogy a kisebbség választ elnököt a többséggel szemben. Azon a választáson a demokrata *Cleveland* 5,540.000, a republikánus *Harrison* 5,444.000, *Fisk* 250.000, *Streeter* 147.000, *Comdray* 3.000, a jelöltet nem állított szocialista párt 2.100 és *Curtis* 1.600 szavazatot kapott. Az elnök-választáson mégis *Harrison* győzött, 233 elektori szavazattal *Cleveland* 186 elektori szavazata ellen, vagyis a közel százezer szavazat-többséggel bíró *Cleveland* súlyos vereséget szenvedett.

Amennyiben a választáson egyik jelölt sem kap abszolút többséget, az elnököt a legtöbb szavazatot nyert három jelölt közül a képviselőház választja. Ilyen alkalommal először az egyes államok képviselői egymás között szavazással eldöntik, hogy államuk melyik jelöltre adja szavazatát. Ezután a szavazás államonként történik és minden államot egy szavazat illet meg. A választáshoz kétharmad többség szükséges.

Itt ismét lehetőség nyílik arra, hogy a kisebbség akarata érvényesüljön. Mivel minden államot lakosságra való tekintet nélkül egy szavazat illet, előfordulhat, hogy a kétharmad többséget az Egyesült Államoknak 32 kis állama adja, ezeknek a lakossága pedig az összlakosságnak csak egyharmadát teszi ki. (Az 1930. évi népszámlálás adatai szerint az Egyesült Államok 122,775,046 lakosából 32 kis államnak 40,476,575 lakosa van.) Vagyis a lakosság egyharmadának akarata érvényesülhet a kétharmad ellen, ami nyilvánvalóan szintén nem demokratikus eszmény.

Egy további lehetősége a kisebbség érvényesülésének az, hogy a képviselőház a három legtöbb szavazatot nyert jelölt közül esetleg a minimális szavazattal harmadik helyre került jelöltet is megválaszthatja. Hasonló eset történt az 1824-es választáson. A szavazáson *Jackson* 156.000, *Adams* 105.000, *Clay* 47.000, *Crawford* 44.000 szavazatot kapott. Az elektori választáson *Jackson* 99 elektori szavazatot kapott, *Adams* 84, *Crawford* 41 és *Clay* 37 elektori szavazatával szemben. Láthatjuk itt is, hogy *Crawford* kisebb szavazatszámával több elektori szavazatot kapott *Clay*-nál. Abszolút többség nem lévén, a képviselőház választott a három legtöbb szavazatot nyert jelölt közül s így *Clay* a további küzdelemből kiesett. A választást azonban mégis ő döntötte el, amidőn párthíveinek a kisebbségben levő *Adams* megválasztását ajánlotta. Így ez utóbbi, bár a népi szavazásnál lényegesen kisebbségben maradt *Jackson*-nal szemben, elnök lett. — *Clay* pedig a kormányában külügyminiszter. *John Quincy Adams*-szal egyébként kiváló államférfi került az elnöki székbe, ő volt t. i. még a lelnök korában szülőatyja és megfogalmazója az elődje, *Monroe* elnök nevéhez fűződő *Monroe* elvnek.

Még egy vizsás helyzet adódhatik elő e mellett a választási rendszer mellett. Lehetséges ugyanis, hogy az ismertetett módon megválasztott elnök, illetőleg pártja, az egyszerű szótöbbséggel választott szenátusban vagy képviselőházban kisebbségben marad. Ez a helyzet többször megisméltődött. Lincoln például, — akit első megválasztása során, bár közel 1 millió szavazattal kevesebbet kapott, mint ellenfelei, mégis 180 : 123 elektori szavazat arányban választották elnékké, — republikánus pártjával mindvégig kisebbségben maradt a demokrata többséggel bíró szenátusban és képviselőházban.

A választási rendszer tehát, mint látjuk, nem a legtisztább demokratikus elvek érvényesítésén alapszik és módot ad egyes politikai csoportoknak, klikkeknek akarataik keresztülvitelére — a többséggel szemben is.

5. A választások története.

Amerikában általában mindig két párt küzdött az elnökségért s ha volt is több jelölt, ezek csaknem kivétel nélkül esélytelenül indultak a küzdelembe. Ez a politikai hagyomány egyidős az Egyesült Államokkal. Már az első elnök, *Washington* alatt két politikai irány alakul ki, s a két irány megalapítója a *Washington* kormány két kiemelkedő tagja: *Thomas Jefferson* külügyminiszter és *Alexander Hamilton* pénzügyminiszter.

Jefferson iránya az orthodox demokratikus amerikai felfogás, „az” amerikai demokrácia: Ez az ideál tulajdonképpen már nemzedékek óta élt Amerikában, megalapítói a XVI—XVIII. századok kivándorlói — a francia huguenották, az angol puritánok, hollandok, svédek — voltak, akik vallási és politikai üldözések elől menekültek át az óceánon, hogy ott a zaklatások elől nyugalmat találjanak. Ezekben az első kivándorlóknak, majd később a Nyugat felé terjeszkedő pioncerokban leküzdhetetlen vágy élt a független, szabad élet után, irtóztak mindenféle hatósági beavatkozástól és korlátozástól. Ezt a tradíciót a XVIII—XIX. században a nyugat felé terjeszkedés idején mindig a végek, a mindenkori nyugatiak képviselték, azok a telepesek, akik állandó harcok közepette először keltek át az Alleghany hegységen, akik elsőnek vágta neki a Mississippi őserdeinek, majd a nagy sivatagon áttörve a Rocky Mountainsig s később a Csendes Óceánig terjesztették az amerikai civilizációt. Ezek az úttörők egész életüket a természet és az indiánok ellen viselt harcban élték le, nem várva és nem is várhatva segítséget mástól, mint önmaguktól. Itt, a nyugat felé terjeszkedő határszéleken, távol az alapító államoknak immár biztonságos életet élő társadalmától — amelynek eredeti amerikai színét néhol már megromtotta Európa nem-északi, hanem egyéb (latin, szláv stb.) elemeinek bevándorlása — született meg az amerikai demokrácia. Ez a „Nyugat” adta az Egyesült Államoknak a múlt század három nagy „demokrata” elnökét: *Jefferson*ot, *Jackson*ot és *Lincoln*ot. Az igazi amerikai tradíciók őrzője ma is a Mississippi völgye.

Ez a nyugati típus volt Jefferson szemében az ideál, ezekben bízott és ezeknek a kezében látta biztosítva Amerika jövőjét. Az idealista Jefferson a virginiai végek szülőltje — a függetlenségi nyilatkozat megszövegezője — hitt a demokráciában, a köznépben, a kisemberekben. Biztosítani kívánta, hogy az államban, az állam vezetésében és általában minden téren az egyszerű amerikai polgár, a köznép érvényesüljön. A jeffersoni demokrácia ma is az amerikai demokrácia ideálja.

Jeffersonnal szemben a másik irányt a realista *Alexander Hamilton* képviselte. Célja az államéletben az erős centralizáció, a gazdasági életben pedig a kapitalizmus, a gazdasági erők szervezése és érvényrejuttatása. Tudjuk, hogy később a nagykapitalizmus kialakulása idején ez az irány milyen erősen érvényesült.

Hamilton, a fiatal Amerika egyik legkiválóbb államférfia, a Nyugat-Indiai szigeteken született és karrierjét egészen alulról kezdte New-Yorkban. Ő inkább arisztokratikus felfogású. Jeffersonnal ellentétben gyűlölte a franciákat és forradalmukat, nem bízott a népben és megvetette a demokráciát. Szerinte a gazdagok és műveltek hivatottak az állam vezetésére, nem pedig a számbeli többségben lévő alsóbb néposztály. Rettegett attól, hogy a tömegek politikai hatalomhoz jussanak. Érdekes, hogy Washington két minisztere közül inkább Hamiltonnal rokonszenvezett és Jefferson már 1793-ban ki is lépett a kormányból.

Az összeütközés a két felfogás között elkerülhetetlen volt. Hamilton vezetésével megalakul a *federalista*, Jefferson vezetésével pedig a *republikánus párt*. Bár nevük és programjuk változott az idők folyamán, lényegében ma is ez a két párt irányítja Amerika politikáját. A Hamilton-féle federalista pártnak, miután egy ideig mint National Republican (nemzeti republikánus) majd Whig párt szerepelt, a *mai republikánus párt* az utódja. A jeffersoni republikánus pártból pedig, miután egyideig Democratic Republican-nak (demokrata republikánus) nevezte magát, a Jackson által alapított *mai demokrata párt* alakult ki.

A hamiltoni elvek már az első elnökválasztások során érvényesültek. A régi „arisztokrata” családok a F. F. V. és F. F. M. (First Families of Virginia — Virginia első családjai; First Families of Massachusetts — Massachusetts első családjai) adták az elnököket. Washington, korának egyik leggazdagabb embere, a déli arisztokrata társadalom legelőkelőbb családjának leszármazottja. John Adams, a második elnök, alelnök korában egy ízben javasolta, hogy „a gazdagok, az előkelő származásúak és a kiválóak a szenátusban a többségtől elkülönítve üljenek.” A Jefferson után következő Madison a Philadelphiai kongresszuson azt az elvet képviselte, hogy az Uniót a felső néposztály kormányozza és ne engedje hatalomra jutni a tömeget. A hamiltoni irány képviselői voltak a következő elnökök: Monroe és John Quincy Adams is.

Húsz évnek kellett eltelnie, hogy a jeffersoni politika ismét szóhoz juthasson. Amerika úttörői már átküzdötték magukat az Appalachian hegységen s a Mississippi völgyében irtották az erdőt

és az indiánt. A Kelet, az „első családok” hazája természetesen lenézte a nyugat felé vándorló tömegeket és rettegett attól, hogy ez a nem kívánatos társadalmi osztály valaha is politikai befolyáshoz jusson. A „Nyugat” azonban már 1824-ben megmutatta erejét és Jefferson pioneerjai az elnökválasztáson többséget szereztek jelöltjüknek Andrew Jacksonnak. Fent láttuk, hogy mi módon esett el mégis Jackson az elnökségtől John Quincy Adams-szal szemben. A következő 1828. évi választáson azonban már nem lehetett megakadályozni a győzelmet és a virginiai „dinasztiák” után a forradalmi Nyugat tört be a Fehér Házbba Jacksonnal. Ez volt az amerikai demokrácia első nagy győzelme önmaga felett. Egyébként, mint említettem, Jackson alatt vette fel a volt republikánus párt a Demokrata nevet s így a mai demokrata pártnak Andrew Jackson a megalapítója.

Jefferson és Hamilton politikai ellentéte hol kisebb, hol nagyobb szenvedéllyel végigkísért Amerika egész történetén. A legnagyobb válság közepette 1952-ben a jeffersoni politika új formában és változott körülmények között megmenti Amerikát és a legutóbbi sorsdöntő választáson is győzelmesen kerül ki a küzdelemből.

A XIX. század derekától kezdve még egy újabb ellentét, az államnak egy tragikus meghasonlása uralja a politikai életet: a *rabszolgakérdés*. Az északi és déli államok között az ellentét az északi nagyipar és a déli nagybirtokos termelőrendszer kialakulása után nőttön-nőtt és összeütkezésük elkerülhetetlen volt. A szenvedélyek végül is a rabszolgakérdésben robbantak ki. Előre látható volt, hogy a gazdasági helyzet eltérő volta és a földrajzi adottságok folytán kifejlődött társadalmi, lelki és szellemi ellentét lassanként áthidalhatatlanná válik. Így is történt. A rabszolgakérdést csak egy négy évig tartó szörnyű polgárháború oldotta meg 1864-ben, ha ugyan megoldotta.

Ennek a polgárháborúnak hatásai azonban, bár idestova 80 éve vívták, még ma is érezhetők és talán még sokáig nem fognak elenyészni.

A polgárháború után a republikánus *Andrew Johnson* került az elnöki székbe, aki a Lincoln által hirdetett kibékülés helyett kegyetlen politikai és gazdasági üldözést kezdett a déli államok ellen. Rövid idő múlva az egykor gazdag Dél kifosztva, nyomorultán feküdt az Észak lába alatt. A polgárháború után két évvel hozott Reconstruction Act (helyreállítási törvény, 1867) a négerek mellett csak a megbízható fehéreknek ad szavazati jogot a déli államokban. A vizsgálhatóság nem maradhatott el. Bekövetkezett az Egyesült Államok érzelmi kettéhasadása és a Dél politikailag is elvált az Északtól. Johnson elnöksége óta a déli államok egy alkalommal sem szavaztak republikánus jelöltre, bárki legyen is tehát a demokrata jelölt, biztosan számíthat a déli államok támogatására. (Az ú. n. Solid South: Georgia, Alabama, Louisiana, South Carolina, Mississippi s legtöbbször még Florida, Texas, Virginia és North Carolina). Ez a területi elkülönülés, a mai napig fennmaradt, annak ellenére, hogy az alapvető elvi ellentétek a rabszolgák felszabadításával elenyésztek.

Az utóbbi évtizedek választási küzdelmeiben a demokrata és a republikánus pártot tulajdonképpen csak személyi kérdések választották el egymástól, nem volt közöttük lényeges elvi ellentét. Az első világháborút követő választásokon pl. a prohibíció adta a választási küzdelem gerincét, vagyis az a kérdés, hogy Amerika nyilton ihatik-e szeszes italt, vagy pedig csak titokban.

Az amerikai politikai élet ebben a békés korszakában sem volt azért ment a szenvedélyes kirobbanásoktól, hiszen a polgár-

háború óta három elnök: *Lincoln*, (1864), *Garfield* (1881), és *Mac Kinley* (1901) esett politikai gyilkosság áldozatául.

A Roosevelti adminisztráció alaposan kilendítette a politikai életet ebből a kényelmes nyugalmi helyzetből és szélsőséges — amerikai szempontból mondhatnám forradalmi — reformjaival ismét elvi síkra terelte a küzdelmet.

4. A Convention.

Ezután a rövid visszapillantás után térjünk át a jelenre. A legfontosabb esemény a választás előtt a demokrata és republikánus párt elnökjelölése. Az elnökjelölés a pártok *Conventionja* útján történik. A Convention a párt különböző helyi szervezeteinek küldöttjeiből alakult testület, amely a párt által meghatározott formák betartásával választja az elnökjelöltet.

A Convention döntése csaknem olyan fontos, mint maga az elnökválasztás, hiszen itt dől el, ki lesz az a két személy, akik közül majd az Egyesült Államok elnöke kikerül. Már a Conventiont is hatalmas propaganda és sajtókampány előzi meg. Itt azonban mégsem annyira a közvélemény a döntő, mint inkább a zárt ajtók mögötti tárgyalások, a pártorganizáció különböző csoportjainak, a klikkeknek és a bosszoknak (pártvezéreknek) megállapodásai, s a politikai életet a háttérből igazgató gazdasági hatalmasságok befolyása.

Az első jelölő Conventiont a *republikánus párt* tartotta Philadelphiában 1940. július elején.

A közvélemény és a sajtópropaganda alapján a párt számbavehető jelöltjei:

Arthur A. Vandenberg, Michigan állam szenátora.

Thomas E. Dewey, New-York megye ügyésze,

Robert A. Taft, Ohio állam szenátora, az U. S. A. világháború előtti elnökének fia és

Herbert Hoover, volt U. S. A. elnök, Roosevelti elődje voltak. Szó esett még itt-ott valami *Wendell Willkie*ről, egy nagy tröszt ügyészéről, majd elnökéről, de őt csak elvéve, mint „dark horse“-t, sötét lovat emlegették.

A Convention meghozta az amerikai belpolitika egyik legnagyobb meglepetését. A republikánus párt egyrészt attól tartott és joggal, hogy a Dewey, Taft vagy Vandenberg szerű elkopott szürke politikusokkal nem veheti fel a küzdelmet Roosevelttel ellen, másrészt az amerikai nagytőkéhez közelálló körök a rendkívül agilis és kiváló szónok Willkiet dobták előtérbe. A puccs sikerült, a republikánus párt Willkiet jelölte az elnökségre. A jelölés óriási meglepetést keltett a pártban és a párton kívül. A közvélemény nagy részének véleménye szerint Willkie jelölése a Wall Streetnek, az amerikai nagykapitalizmusnak a republikánus párton belül aratott győzelmét jelentette. A Wall Street Journal már áprilisban felfedezte Willkieben az ország legkiválóbb pénzügyi és ipari tekintélyét, a republikánus párti New York Times pedig június 17-én, vagyis nem sokkal a Convention előtt megírta, hogy „a nagyvállalatok erősen támogatják Willkie jelölését és erős be-

folyást gyakorolnak a delegátusokra.“ Így azután a régi, közismert, nagy nevekkal szemben, a politikai múlttal nem rendelkező, ismeretlen üzletember kapott többséget. Kétségtelen azonban, hogy Willkie szervezőképessége és agitációja új erőt adott a republikánus pártnak, amely pozitív program hiányában legalább egy színes egyéniséget állított esatásorba.

Ennek a jelölésnek messzemenő következményei voltak a másik párt állásfoglalására is.

A *demokrata párt* július közepén Chicagóban tartotta Conventionját. *Roosevelt* előzőleg a legteljesebb hallgatásba burkolózott, sem a sajtónak, sem pedig saját pártjának nem nyilatkozott terveiről. Mellette:

John N. Garner, U. S. A. alelnök,

James A. Farley, postaügyi miniszter, a demokrata párt országos bizottságának elnöke és

Burton K. Wheeler, montanai szenátor voltak a demokrata párt esélyes jelöltjei.

A philadelphiai Conventionon megoldódott az oly sokat vitatott kérdés: a republikánus párt nagy többséggel *Roosevelt*et harmadszor is jelölte az elnökségre.

Ebben a jelölésben azonban Willkie-nak is volt kis része. Sem a demokrata párt, sem *Roosevelt* nem nyilatkozott előzőleg, hogy a harmadik jelölést megkísérli, illetőleg vállalja-e. Willkie jelölése részben eldöntötte a kérdést. Az új republikánus jelölt olyan rendkívüli agitációval, energiával és látható eredménnyel kezdte a választási küzdelmet, hogy az az ellenfelet is meglepte. A demokrata párt érezte, hogy egy ilyen meteorként feltűnt nagysággal szemben nem kísérletezhetik *Farley*, *Garner* vagy *Mc. Nut* kaliberű politikusokkal. Ha a republikánusok *Taft*ot vagy *Dewey*t jelölik, minden valószínűség szerint a demokrata párt is egy liberális-demokratát jelöl, mint *Wheeler*, esetleg *Hull*, annál is inkább, mert *Roosevelt* szociális programjának nagy ellenzéke volt saját pártján belül is. Willkievel szemben azonban érezte a párt, hogy a népszerűtlen liberálisokkal vagy *Farley*, *Garner*-szerű szintelen politikusokkal nem sokra menne. Az egyetlen tekintélyt kell tehát hareba küldeni: *Roosevelt*et. A párt nagy dilemma előtt állt. Vagy jelöli *Roosevelt*et harmadszor, amivel megsérti a legalapvetőbb amerikai közjogi tradíciót és esetleg szakadást idéz elő a pártban — ami a „Willkie Democrats“ csoport kiválásával be is következett —, vagy elejti *Roosevelt*et és evvel lemond a szegényebb néposztályok támogatásáról. A párt az előbbi megoldást választotta. Inkább számolt a harmadik jelölés politikai népszerűségével, és a chicagói Convention óriási többséggel *Roosevelt*et jelölte. A leadott 1095 szavazatból *Roosevelt* 946, *Farley* postaügyi miniszter 72, *Garner* alelnök 61, *Tydings* szenátor 9 és *Hull* külügyminiszter 5 szavazatot kapott.

Az amerikai politikai életben tehát mindkét jelölés rendkívüli volt. A republikánusok egy politikai ismeretlent, a demokraták pedig a sérthetetlennek vélt tradícióval szemben ugyanazt az elnököt harmadszor jelölték.

5. Választási programok.

Az 1940. évi elnökválasztási küzdelem lényegének megértéséhez ismernünk kell Rooseveltt addigi politikáját. Ebből fogjuk csak meglátni, milyen életbevágóan fontos kérdésekre adott választ az urnáknál Amerika népe.

Amikor Rooseveltt 1933-ban elfoglalta az elnöki széket, Amerika történelmének egyik legválságosabb évét élte. Az óriási munkanélküliség, a túltermelés, a tervszerűtlenség, pánik és nem utolsósorban a Hoover adminisztráció tehetetlensége, a szó szoros értelmében összeomlás felé sodorta az országot. 1932-ben 253.000 vállalat szűnt meg, 500.000 üzlethelyiség és iroda állott üresen. A megbukott bankokban emberek százazrei vesztették el megtakarított vagyonukat. Az ország a forradalom szélén állt. Ha nem jön gyors és gyökeres segítség, elkerülhetetlenül bekövetkezik a katasztrófa. Bármilyen áron és bármilyen eszközökkel, de szabályozni kellett a magángazdaságot, szabályozni kellett a termelést és égető szükség volt szociális reformra.

Amerika a legtisztább liberálizmus hagyományain nőtt fel és elképzelhetetlen volt, hogy erről az útról letérjen. Ezt a válságot azonban nem lehetett liberális módszerekkel megoldani. Szükséges volt, hogy az állam erős kézzel nyúljon a gazdasági életbe és hatalmi szóval rendezzen olyan kérdéseket, amelyeket ezideig érintetetlennek tartottak. Az államnak teljes hatalmával kellett a bajok gyökeréig nyúlni, diktatórikus úton. És a diktátor már jelentkezett is az elnök személyében. Rooseveltt 1933-ban megértette az idők szavát és — ez valószínűleg szokatlanul hangzik — talán a két európai forradalom szavát is. Intézkedései és törvényei sokban emlékeztetnek a nemzeti szocialista Németország és a fascista Olaszország első reformjaira. Ha pedig intézkedéseit néha-néha alkotmányellenesnek ítélték, ez egyáltalán nem akadályozta őt azok végrehajtásában.

Alighogy elnökké választják, egyik ámulatból a másikba ejti Amerika népét és legfőképpen saját pártját. Eddig elképzelhetetlennek tartott intézkedések sorozatával lepi meg az országot, félredobva mindent, ami addig szent volt Amerikában. Félredob liberalizmust, demokráciát és hagyományt. Szinte napokon belül hozza alkotmányt, tradíciót és gazdasági szabadságot súlyosan sértő intézkedéseit. Bezárátja a bankokat, leszállítja a dollár árfolyamát, megtöltja az aranykivitelt, a kongresszustól felhatalmazást kap a bankok legteljesebb ellenőrzésére, bevezeti a farmer- és munkanélküli segélyt s végül izgalmas parlamenti küzdelem után elfogadtatja az egész gazdasági és ipari élet irányítására teljhatalmat biztosító *National Industrial Recovery Act*et (N. I. R. A.: Nemzeti ipari újjáépítési törvény). Ezzel a törvénnyel Amerika egész iparának ellenőrzését kézbeveszi és hatalmat kap a termelés irányítására.¹ Elképzelhetetlen törvény a Rockefellererek, du Pontok,

¹ Ld. *Vecseklőy József*: Rooseveltt újjáépítési munkája. Közigazgatástudomány, 1938. 209—238. l.

Ez azonban csak egy példa. Hiszen köztudomású, hogy Amerika egész gazdasági életét néhány család, mondhatjuk dinasztia irányítja. Az ugyancsak Roosevelttől által az amerikai ipar gazdasági erőinek tanulmányozása céljából életrehívott *Temporary National Economic Committee* (Országos ideiglenes gazdasági bizottság) — mellesleg az ilyen és hasonló kutató intézetek létesítése mindig roppantul idegesíti az érdekelteket — révén megtudtuk pl., hogy az Egyesült Államok gyáriparának, bányászatának, villany- és gázműveinek, szállítási és közlekedési vállalatainak gerincét kitevő 200 nagyvállalkozás részvénytöbbségét három család: a du Pontok (E. I. du Pont de Nemours és United States Rubber; 579 millió dollárral), a Rockefellerek (Standard Oil és Socony Vacuum Co.; 596 millió dollárral) és a Mellonok (Gulf Oil, Aluminium Company és Coppers United; 591 millió dollárral) tartják kezükben, összesen cca. 1400 millió dollár részvénytöbbséggel. A többséget biztosító részvénytömeg a részvényesek 1 százalékánál van. És ezek a vagyonok csak ellenértékű tőredékei az egész családi vagyonnak.

Ilyen hatalmak ellen kellett küzdenie az új rendnek! S most e kis gazdasági kitérő után térjünk vissza a politikához.

Az ellenfélnek mindenekelőtt még kellett találnia azt a pontot, ahol a kormány veszélyesen megnövekedett népszerűsége az amerikai felfogás szerint a legkönnyebben támadható. Ott támadták tehát a rendszert, ahol az valóban támadható volt, olyan kérdésben, amelyre az amerikai polgár rendkívül érzékeny: Roosevelttől politikája gazdasági diktatura felé viszi az országot és alapjaiban rendíti meg az amerikai demokráciát. Ezt a vádat annál is könnyebb volt az elnök ellen felhozni, mert nyilvánvalóan volt benne igazság. Mint ilyenkor rendszeren történni szokott, a gazdasági és hatalmi pozíciójában megtámadott csoport nem önmagát, befolyását, hatalmát és anyagi érdekeit védte, — dehogyan. Sokkal népszerűbb formát keresett érdekei védelmére. Védte azokat az alaptörvényeket és tradíciókat, amelyek kedvezményezett helyzetét — esetleg a köz rovására — biztosították. Tévedés ne essék, a nagytőke nem önző harcot folytatott saját jól felfogott érdekében. Nem! A „150 éves alkotmányt“ védte.

A harcot még formailag sem a gazdasági téren vívták. A vitát azonnal áttérték egy részükre sokkal kényelmesebb alapra, a közjogi alapra, annál is inkább, mert ott egy hatalmas szövetségesre számíthattak, az Egyesült Államok legfőbb bíróságára (*Supreme Court*). Ez a bíróság az alkotmány szerint tudvalevőleg a legmagasabb közjogi hatalom az Egyesült Államokban, amelynek többek között joga van az általa alkotmányellenesnek tartott törvényeket hatályon kívül helyezni.

A Supreme Court 9 bíróból áll. A bírák a politikai és gazdasági élet kiválóságai közül kerülnek ki. Átlagos életkoruk jóval 70 éven felül van. Elképzelhető volt, hogy ez a konzervatív testület, amelynek tagjai koruknál fogva nem képesek, társadalmi és gazdasági helyzetüknél fogva pedig nem kívánják megérteni az idők szavát, támogatni fogja a reformokat? Előre látható volt, hogy nem. A forradalmi események sodrában, mint szikla állt a viharban és ahol tehetette megakadályozta az új kormány és a parlament munkáját. A kormánynak mindjárt a küzdelem elején éreznie kellett az ellenfél erejét. A Supreme Court 5:4 arányban törvénytelennek minősítette a kormánynak a N. I. R. A.-ban

kapott felhatalmazás alapján kiadott egyik rendeletét, amellyel a new-yorki tejtröszt árait maximálta. Fontos elvi jelentőségű döntés volt. Nemsokára ezután kimondja a Supreme Court, hogy az egyes államok is kivonhatják magukat a törvény (N. I. R. A.) hatálya alól. Végül rendkívüli ízgalmak és hosszas tárgyalások után következik az ítélet az aranyzáradék ügyében, amelytől a dollár nemzetközi árfolyama és ennek folytán nagy vagyoni érdekek függenek. Döntés: a kongresszusnak nem volt joga törölni az aranyzáradékot, a kormány eljárása törvénytelen. Hamilton fellélekzett sírjában, a trösztök megmenekültek, az alkotmány megmentette a nagytokét. Következett a mezőgazdasági segélyről és a széngazdaságról szóló törvény: mindkettő alkotmánytelen. És így tovább. A küzdelmet a tudomány és irodalom is követte természetesen pro és contra. Ekkor mondotta ki *Pendleton Herring*, a Harvard egyetem egyik legkiválóbb professzora, az azóta is sokat vitatott tételét: „*Constitutionalism is not an end in itself*”, „az alkotmányosság nem öncél.”

Ilyen izgalmas előzmények után került sor 1936-ban Roosevelt második választására. Az egyik oldalon állott a Supreme Court által diszkreditált elnök, a szociális törvények és a New Deal továbbfejlesztése némi alkotmánysérelmekkel, a másik oldalon pedig 9 aggastyán véleménye, a régi liberális rend és az alkotmány. A fiatal és egészséges ösztönű Amerika felelt a választáson: Rooseveltt győzött 523:8 arányban!

A második periódusban Rooseveltt folytatta a szociális törvényhozást és a küzdelmet a Supreme Court ellen. Most már intézményesen szabályozta a munkaviszonyt, a híres Wagner törvény — *Robert F. Wagner* szenátor, a törvény készítője után elnevezve — amelyet az amerikai munkásság Magna Cartájának tartanak, véglegesen megállapította a maximális munkaidőt és minimális munkabéreket és általában biztosította a munkásság szabad szervezkedési és egyéb jogait. Behozták a munkanélküliség elleni biztosítást. A *Walsh-Healy* törvény még különleges jogokat ad az államnak a munkabér megállapítására olyan vállalatoknál, amelyek állami közszállításban részesülnek. Természetesen ezt a törvényt is nehéz volt végrehajtani. Az egyik legnagyobb acélvállalat a *Bethlehem Steel Corporation*, amely óriási állami rendeléseket kap, több mint egy évig halogatta különböző kibuvókkal a törvény rendelkezéseinek a végrehajtását. Végül is a bíróság kötelezte az állam által megállapított 62.5 centes minimális órabér megfizetésére. A *Ford Motor Company* pedig 1940-ben még egyáltalán nem hajtotta végre a törvényt. Megszüntették a gyermekmunkát, bizonyos munkaterületeken bevezették a munkásbiztosítást, behozták a farmersegélyt. A munkanélküliség leküzdésére továbbfejlesztették az immár gigászi méreteket öltő szükségmunkákat. Szinte már mást sem lehetett látni az országban, közutakon, nagy munkálatoknál, mint a jól ismert felírást: *W. P. A., P. W. A. A Works Progress Administration, Public Works Administration* és egyéb szervek útján készül többek között az új transzkontinentális műút, a Mississippit és Ohio folyók szabályozása,

csatornák, gátak, erőművek, közutak és egyéb közművek, valamint olcsóbéru lakások, népfürdők és más szociális berendezések tömege.

Roosevelt 8 évi elnöklése alatt szociális és gazdasági intézkedéseivel behálózta Amerika egész gazdasági életét. Ennek két fontos következménye volt. Egyrészt kétségkívül biztosította a maga számára a szegényebb néposztályok, tehát a nép nagy többségének rokonszenvét és szavazatát, de ezen túlmenően először fordult elő Amerika történelmében, hogy a rengeteg segély és szükségmunka útján a polgárság elég tekintélyes része függő viszonyba került az adminisztrációval.

Ilyen belpolitikai és közgazdasági előzmények után került sor az 1940. évi elnökválasztásra. Az 1930-as válság eltűnt és a normális gazdasági élet visszatért. A nemzeti jövedelem az 1932. évi 40 milliárd dollárról 90 milliárd dollárra emelkedett. A munkások keresetét cca. megkétszereződött. Az 50—70 centes minimális órabér 100—140 dolláros havi jövedelmet jelentett, ami tisztességes polgári megélhetést biztosított egy családnak. A munkanélküliség ugyan nem szűnt meg, de a különböző állami szükségmunkáknál mindenki megkereshette a létminimumot jelentő havi 50—100 dollárt, s végül a heti 10—15 dolláros munkanélküli segély is biztosíték volt az éhenhalás ellen. Vitatható, sőt joggal feltételezték, hogy egy olyan gazdag ország, mint Amerika, 8—10 év alatti mindenképpen kiheverte volna a válságot, Roosevelt erőszakos intézkedései nélkül is. A szociális törvények azonban vitán felül Roosevelt nevéhez fűződnek. A demokrata párt és Roosevelt programja a harmadik választáson is változatlan volt: a New Deal fenntartása, a szociális védelem és a szociális intézmények továbbfejlesztése s a nagytőke ellenőrzése.

A demokrata párt programjával szemben a republikánusok és Willkie csak negatívumokat tudtak nyújtani. Programjuk az anti-New Deal volt: a régi liberális rendszer maradéktalan visszaállítása és intézményes megszüntetése annak a rendszernek, amely lehetővé teszi, hogy az állam a gazdasági életbe bármilyen formában is beavatkozassék.

Kétségtelen, hogy ez a vérszegény program nem sok sikerrel kecsegtetett. Találni kellett valamely komolyabb érvet, amelyre a siker reményében alapíthatják a Rooseveltt elleni propagandát. Ugy vélték, hogy megtalálták Rooseveltt és a demokrata párt Achilles sarkát, amidőn kimondták és az egész választási hadjárat alapjává tették a jelszót: *No Third Term, harmadszor nem.*

Ez a jelszó nagyon hasonlatos volt az 1936-os sikertelen választási jelszókhoz, amidőn az alkotmányt védtek Rooseveltt ellen. Most nem az alkotmányt védtek, hanem egy általuk alkotmányosnak hirdetett tradíciót, hogy t. i. ugyanazt a személyt nem lehet háromszor elnökké választani. Amint Rooseveltt programjának gerince a New Deal volt, a republikánusok egész propagandájukat erre a három szóra építették fel. Az első tiltakozás már februárban elhangzott, amikor New-York állam szenátusa határozatilag fel-

szólította Rooseveltet, hogy ne fogadja el az esetleges harmadik jelölést, mert ez az alkotmány súlyos sérelmét jelentené.

Az Egyesült Államok alkotmánya nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely ugyanannak a személynek többször való megválasztását bármilyen formában korlátozná. Háromszori megválasztás azonban eddig másfél évszázad alatt egyáltalán sem történt és a hagyomány az első elnök Washington példaadásán alapszik, aki tudvalevőleg visszautasította a harmadik jelölést. Lehet, hogy Washington elhatározását egy korábbi esemény befolyásolta. A függetlenségi háború idején 1783-ban, az akkori fővezérnek: Washingtonnak a hadsereg felajánlotta a királyi címet. „Az egész háború alatt semmi sem okozott olyan fájdalmas csalódást, mint amidőn megtudtam, hogy ilyen gondolatok élnek a hadseregben. Megytem és szigorúan megfeddem elhatározástokat” felelte a tisztjeinek. Valószínűleg élt még Washington emlékezetében ez az epizód, amidőn második elnöksége lejárában volt és harmadszori megválasztása amúgy sem látszott bizonyosnak. A kiváló államférfi és politikus jól ismerte az em-bereket, tudta, hogy általában milyen szolgálatteljesítéssel hajtának fejet a hatalom előtt és feltételezhető, hogy utódai között akadhat majd olyan elnök is, aki nálánál jobban fog ragaszkodni a hatalomhoz. Ezért elnöksége nyolcadik esztendejének lejártá előtt bejelentette, hogy visszavonul a politikától és nem fogad el további jelölést.

A második elnök John Adams után ismét két kimagasló államférfi következett: Thomas Jefferson és James Madison. Mindkettőt kétszer választották elnökké és Washington példája alapján mindketten visszautasították a harmadszori jelölést. Jefferson kijelentette, hogy „ha bármely elnök belegegyezését adná is ahhoz, hogy harmadszor jelöljék, bízom abban, hogy e hatalmi förekedést a nép vissza fogja utasítani.” Evvel azután a hagyomány végleg megpecsételődött és elfogadott tétel lett, hogy az Egyesült Államok nem választ egy személyt háromszor elnökké.

A republikánus párt tehát erre a tradícióra alapította a választási harcot. Rooseveltnak az első elnök Amerikában, akit harmadszor megválasztottak. Ebben lényegében igaz az is volt a republikánusoknak, de a kérdés még sem egészen így áll. Igaz ugyanis, hogy senkit sem választottak háromszor elnökké, de nem azért, mert senki sem próbálta, hanem azért, mert senkinek sem sikerült. Rooseveltnak tehát nem avval sértette meg a hagyományt, hogy harmadszor próbálkozott, mert ezt mint alább látni fogjuk, mások is megtették, hanem csak avval, hogy *sikerrel* próbálkozott. Ez pedig lényeges különbség.

Ulysses S. Grant, aki a polgárháborúban az északi hadsereg győztes vezére volt, 1869-ben a fentebb már említett Andrew Johnson után az Egyesült Államok elnöke lett és 1872-ben annak ellenére, hogy kormánya alatt igen szabadon folytak a gyanús tőzdespekulációk, újra megválasztották. Jay Gould és társainak üzelmekéi ugyanis igen közel vezettek Granthez, aki egyébként különböző panamak és megvesztegetések miatt személyi titkárát Babcockot és hadügyminiszterét Belknapot meneszteni volt kénytelen. A következő választáson 1876-ban mindezek ellenére felmerült a gondolat ezúttal először, hogy ugyanazt az elnököt: U. S. Grantet harmadszor is megválasszák. Grant kijelentette, hogy nem kívánja a harmadszori jelölést vállalni, ha csak az nem „parancsoló kötelessége.” Ez a kijelentés természetesen a jelölés elfogadását jelentette. A republikánus párt tekintettel Grant rendkívüli népszerűségére, a jelölés mellett foglalt állást. Ekkor azonban a képviselőház 254:18 arányban kimondta, hogy a régi szokástól való eltérés „helytelen és hazafiatlan volna s a mi szabad intézményeinkre veszélyt jelentene.” E határozat után a párt elejtette Grant jelölését.

A következő választáson a republikánus párt ismét csak hiányában volt egy megfelelő jelöltnek s így ismét Granttal kívánt próbálkozni. Grant ezúttal is elfogadta a jelölést. Most azonban már a párton belül is nagy ellenzéke volt

a harmadik jelölésnek és a chicagói Conventionon késhegyig menő küzdelem után a 36-ik szavazásnál kibuktatták Grant-et és Garfieldet jelölték.

Még nagyobb csorba esett a hagyományon az 1912. évi választáson. Mint tudjuk, *Mac Kinley* elnököt egy anarchista 1901-ben meggyilkolta s így az alkotmány értelmében *Theodor Roosevelt* alelnök választás nélkül lépett az örökébe. Így lett *Theodor Roosevelt* először elnök. A következő elnökválasztáson 1904-ben *Theodor Roosevelt* került ki győztesen, s így másodszor foglalta el az elnöki széket. Mindjárt elnökké választása után kijelentette, hogy ezt az elnökségét *második* elnöki időszaknak tekinti és „aláveti magát a böles szokásnak, amely az elnökséget két időszakra korlátozza.” Majd hozzátette: „semmi körülmények között sem fogadnék el újabb jelölést.” És valóban az 1908. évi választási küzdelemben nem látjuk *Theodor Roosevelt*-et.

Ugy látszik azonban, a következő négy esztendő alatt megváltoztatta álláspontját és 1912. tavaszán kijelentette, hogy vállalja az újabb jelölést.

A republikánus pártnak ezen a választáson három jelöltje pályázott az elnökségre: *Taft*, az akkori elnök, *Theodor Roosevelt*, az elődje és *La Folette*, Wisconsin állam szenátora. A párt nagy része *Taft* mellett állott, már csak azért is, mert *Roosevelt* egy ízben már kijelentette, hogy harmadszor nem pályázna az elnökségre. A Convention eredménye *Taft* jelölése volt 561 szavazattal, *Roosevelt* 107 és *La Folette* 41 szavazatával szemben.

Roosevelt azonban nem nyugodott bele a párt döntésébe. Érezte, hogy az ország túlnyomó többsége, legalábbis *Taft*-tal szemben, mellette áll. És ebben nem is tévedett. *Progressive Party* (Haladó párt) néven új pártot alapított és avval jelöltette magát. 1912-ben történt tehát először, nem pedig 1940-ben, mint a republikánus propaganda hangsúlyozta, hogy harmadszori megválasztásra jelöltek elnököt. A választás rendkívül izgalmas és szenvedélyes volt. A harmadszor kísérletező *Roosevelt* ellen *Milwaukee*-ban merényletet követnek el, az 54 éves ex elnök azonban súlyosan sebesülve, golyóval a mellében elmondja programbeszédét. De ez sem használt. Az elektori szavazáson 88 szavazattal kisebbségben marad a demokrata *Wilson* 455 szavazatával szemben, de messze maga mögött hagyta volt pártjának jelöltjét *Taft*-ot, aki mindössze 8 szavazatot kapott. A népi szavazatok aránya pedig azt mutatja, hogy a polgárság nagy tömege mégsem tartotta olyan szentnek a washingtoni tradíciót, hiszen a harmadszor pályázó *Roosevelt* — *Wilson* 6.292.818 szavazatával szemben — 4.125.206 szavazatot kapott. A tömegek tehát túltették magukat a tradíción, amit egyébként, mint látjuk nem *Franklin D. Roosevelt*-et, hanem nagybátyja, *Theodor Roosevelt*-t tört meg először.

A republikánus párt egész választási programját megtaláljuk a csatolt ujságcikkben. (Lásd az I. mellékletet.) A kiváló művet a republikánus párt égisze alatt az „Alkotmányos Kormányzat Fenntartása Céljából Létesült Nemzeti Bizottság” (*National Committee to Uphold Constitutional Government*) bocsátotta közre. Ez az inkább hirdetésnek mondható propaganda irat a választás előtti hetekben minden nap megjelent a nagy amerikai napilapokban. Egész Amerika visszhangzott a jelszótól: *No Third Term for Any President*, senkit se válassz meg harmadszor elnöknek. „Most van veszélyben a szabadságod” óvja polgártársait. Következik a diktatura menetrendje 22 lépésben. Megtudjuk, hogy ebből az U. S. A. már megtett tizenhetet. Látjuk azt is, hogyan képzel el Amerika a diktatúrák bevezetését. Ime a lépések szigorú sorjában: pazarló közmunkák, a hatalomnak egy kézben való összpontosítása, a bíróságok ellenőrzése, túlzott segélyezések, rendeletek útján való kormányzás, romboló erők bátorítása, vagyontelkeshöz mértékű adók kivetése, magánbefektetések korlátozása, adósságok és deficitek felhalmozása, tervgazdálkodás bevezetése, osztályellentétek szítása, bankok ellenőrzése, az ipar megbénítása, meggondolatlan kölcsönök, a közalkalmazottak számának emelése,

nagy nemzeti adósság, sorozás. Ezt a 17. lépést a republikánus hazafiak véleménye szerint Franciaország, Németország, Olaszország és Mexikó mellett horribile dictu az U. S. A. is megtette. Érdekes, hogy az öt diktatórikus állam között nem jutott hely a Szovjet Uniónak, ellenben első helyen szerepel Franciaország. A következő öt lépést az U. S. A. még nem tette meg, de Rooseveltt harmadszori megválasztása esetén nyilván megteszi. Ezek: a magánvállalkozások gyöngítése, a szakszervezetek megszüntetése, a mezőgazdaság állami szervezése, a munka állami szervezése és a szabad sajtó megszüntetése. Mindez együttvéve: diktatura.

Most következnek az amerikai tudományos élet kiváló reprezentánsainak nyilatkozatai. A Rooseveltt elleni közvéleményt általában *James Truslow Adams* történész fejtette ki leghűbben, ezért az ő nyilatkozatát ismertetem:

„A legteljesebb mértékben ellenzem a harmadik terminust, nemcsak most, hanem minden elnök ellen. Nem azért, mert ez volt az Alapító Atyák (így nevezik az amerikai alkotmány megalkotóit) véleménye is, bár nyilván ők voltak a legbölesebb államférfiak, akik ezen a földön valaha összejöttek. Az idők változnak s most magunk vagyunk a jövő alapító atyái.

Az idők változnak, mint mondtam. Amikor az Alapító Atyák az alkotmányozó gyűlés utolsó napjaiban sietve szabályozták az elnökválasztás módjait és az elnök jogkörét, nem gondolhattak arra, hogy az elnöknek valaha milliárdok fognak rendelkezésére állni, hogy soha nem álmódott hatalma lesz és még többet fog követelni, hogy ellenőrizni próbálja majd a törvényhozást és a legfelsőbb bíróságot, hogy millió közalkalmazottja lesz és még sokkal több segélyezettje. S ezek az állapotok bekövetkeztek, itt vannak.

És most 150 év óta először azon az alapon kíván egy elnök 12 évi hivatalt, hogy nélkülözhetetlen és az ország válságban van. Mindezekből megállapíthatjuk az elnöknek saját magáról táplált véleményét és politikai törekvését. Mi történt Amerikában és miért, ha a 150 millió amerikai között csupán egyetlen-egy vezetésre alkalmas férfi akad?

Egyébként is a mai örökké változó világunkban mindig mondhatjuk, hogy válságban élünk. Négy év múlva, ha ez a háború véget ért, bárhogyan végződnek is, valószínűleg ismét válság következik és pedig társadalmi és gazdasági. Így ha az elnök ezen az alapon most 12 évi hivatalt kíván és több hatalmat, 1944-ben miért nem kívánna 16 évet és még több hatalmat, vagy talán életfogytiglani elnöklést és minden hatalmat?

Ha ezt megengedjük, nincs többé amerikai álem, nincs többé Amerika. Most és csakis most van itt az ideje annak, hogy megmentsük Amerikát az egy ember kormányától. Ne tévedjünk. Csaknem egész Európa, Angliát kivéve ugyanazt a mintát követte és mi is azt követjük lépésről-lépésre. Az egyetlen lehetőség, amely még megmaradt számunkra, hogy a magunk, gyermekeink és unokáink részére biztosítsuk életmódunkat és szabadságunkat, ha az állandósuló elnöki jogkör ellen szavazunk. Utótt az óra Amerika szabadsága és alkotmányos jogaink felett midőn szavazatodat a választás napján az urnába dobod.“

A republikánus párt 1940. október 23-án No Third Term Day-t (Harmadik jelölés elleni napot) rendezett, amikor minden városban csak erről a kérdéstről szónokoltak. A párt álláspontját *Samuel F. Prior* a Republican National Committee (Republikánus nemzeti bizottság) alelnöke tömören és világosan a következőkben szögezte le:

„A New Deal az 1940. évi elnökválasztáson a 150 éve fennálló alkotmányunkkal biztosított szabadságaink korlátozására törekszik.

November 5-én a választóknak el kell határozniuk, hogy a demokratikus államformát kívánják-e fenntartani továbbra is, vagy pedig az államkapi-

Anti-Roosevelt Tide Running in Pennsylvania

Rural Dislike of War Seen Swinging Vote To Willkie Candidacy

By CHARLES R. MICHAEL (Special Dispatch to The Herald) HARRISBURG, Oct. 30.—Wendell L. Willkie is surging ahead in the rural districts and small towns of Pennsylvania and will easily be the victor over President Roosevelt in the election next week in these sections.

In less than a week before the election, surveys show that the Republican standard bearer has not only checked the Roosevelt drive but has converted the early 54 per cent lead to a Republican majority in the counties outside of Allegheny and Philadelphia.

ANTI-ROOSEVELT In a trip which covered the rural and mining sections of Pennsylvania, a loss of faith in Roosevelt was found among the small business men, farmers and the large element in Pennsylvania that is pacifist because of religious beliefs.

There is not widespread affirmative or great feeling for Willkie. The electorate is anti-Roosevelt, anti-third term, and pro-Willkie.

In the farming sections and the network of small towns where most have a small vegetable garden there appeared to be an overwhelming revolt against President Roosevelt.

The tide running against the Democratic administration deep and does not result to any degree from the promises of the Republican presidential nominee or the Republican leadership in Pennsylvania.

In the distinct farming communities, especially Lancaster, York and Delaware counties, where the Quakers and Dunkards live, the opposition to President Roosevelt arises chiefly because of his foreign policy and the emphasis of war.

Farm women and others intervened in a trip from the state capital to Pittsburgh and into the large coal regions showed 90 per cent of mothers and women voters opposed to selective draft. Their political change was decided by this. They charged the administration with warlike methods and indicated their determination to vote the Republican ticket.

The territory covered included the hard and soft coal regions and industrial Pittsburgh. In the mining sections Roosevelt has not suffered any appreciable loss with the exception of the Republican cause by John L. Lewis, president of the United Mine Workers and the CIO.

The miners and organized labor voters will be almost as strong for the President as in 1932. Many of the other voters in the six mining districts are anti-Roosevelt.

There are about 224,000 members of the CIO and United Mine Workers in Allegheny county. John L. Lewis, very popular in western Pennsylvania, has 200,000 members in the United Mine Workers, and United Mine Workers, officials both are ardently supporting the President.

They are ardently supporting the President as in 1932. Many of the other voters in the six mining districts are anti-Roosevelt.

There are about 224,000 members of the CIO and United Mine Workers in Allegheny county. John L. Lewis, very popular in western Pennsylvania, has 200,000 members in the United Mine Workers, and United Mine Workers, officials both are ardently supporting the President.

They are ardently supporting the President as in 1932. Many of the other voters in the six mining districts are anti-Roosevelt.

There are about 224,000 members of the CIO and United Mine Workers in Allegheny county. John L. Lewis, very popular in western Pennsylvania, has 200,000 members in the United Mine Workers, and United Mine Workers, officials both are ardently supporting the President.

They are ardently supporting the President as in 1932. Many of the other voters in the six mining districts are anti-Roosevelt.

There are about 224,000 members of the CIO and United Mine Workers in Allegheny county. John L. Lewis, very popular in western Pennsylvania, has 200,000 members in the United Mine Workers, and United Mine Workers, officials both are ardently supporting the President.

They are ardently supporting the President as in 1932. Many of the other voters in the six mining districts are anti-Roosevelt.

There are about 224,000 members of the CIO and United Mine Workers in Allegheny county. John L. Lewis, very popular in western Pennsylvania, has 200,000 members in the United Mine Workers, and United Mine Workers, officials both are ardently supporting the President.

They are ardently supporting the President as in 1932. Many of the other voters in the six mining districts are anti-Roosevelt.

No Third Term for ANY President! Take these 5 Steps to STOP IT NOW!

Table titled 'Your Freedom is Threatened NOW! Study this Time-Table of Dictatorship'. It lists 22 steps and compares their implementation in France, Germany, Italy, Mexico, and the United States. A large question mark is placed at the end of the table.

IT IS LATER THAN YOU THINK! Every dictatorship that has been established maintains the appearance of legality in the country in which it exists!

NEVER IN YOUR LIFETIME has your RIGHT to vote been so important to YOU. Never before in the history of this Nation has the citizens' freedom of choice been so imperiled as it is today.

But that stage is nearer than some of us think. Look at the Time-Table of Dictatorship at the left. Check each step. See how far we have already traveled down the road. See how little there is left to go. What are YOU going to do about it?

The first thing to be done is to close that road—NOW! Our fathers thought they closed it when, realizing that the Constitution did not specifically forbid a third term, they set up a no-third-term tradition. They could not foresee the vast powers that any President now holds. The power to use the executive political machine to keep himself in office three times—five times—or for life.

tion goes by the board, the people's freedom to choose their own government is gone. Only the no-third-term tradition stands between you and that menace today.

TAKE THESE 5 STEPS TO PRESERVE YOUR FREEDOM

- 1 MAKE your loyalty to your country and its form of government—in this critical year—a positive, affirmative force.
2 READ this page to your family, your friends and associates.
3 ASK your party's candidates for the Senate and Congress to vote for a constitutional amendment that shall remove from office any President.
4 DO your full duty as an American citizen on Election Day.
5 HELP to carry on the fight now and to work for a Constitutional Amendment to end the Third-Term menace forever.

NATIONAL COMMITTEE TO UPHOLD CONSTITUTIONAL GOVERNMENT

Form for National Committee to Uphold Constitutional Government, including names of Sumner Gerard, Thirsk Case, and others, and a list of names for the committee.

READ what JAMES TRUSLOW ADAMS says against a THIRD TERM FOR ANY PRESIDENT

READ what NORMAN VINCENT PEALE, D. D. says in an open LETTER TO THE CLERGY

READ what SAMUEL B. PETTINGILL says about a THIRD TERM

I am utterly opposed to a third term, not simply now but for any President whatsoever. This is not because of the belief of the Founding Fathers, although they were probably the wisest group of statesmen ever assembled here. Times change, and we ourselves are not Founding Fathers for the future.

I am presuming to write to you and to my brethren of the ministry only because the subject at hand is of such grave importance. As ministers of the church we are vitally concerned with the present decision regarding the maintenance of the ancient third-term principle.

The third-term tradition is part of the armor of Freedom. It is a restraint against the abuse of power. As such it finds many forms, written or unwritten. Free men have always sought means to prevent political machines from perpetuating themselves in office.

Warrant Out For R. I. Mayor

Toupin, Woonsocket, Accused of Assault

PROVIDENCE, Oct. 30.—A warrant for the appearance of Woonsocket Mayor R. I. Toupin, district court on a charge of assault on Joseph A. Kelly, a newspaper reporter, was sent to the day by Judge Dwyer of the Woonsocket court.

Commerce Seniors Hear 'Old Grads'

Members of the class of 1924 addressed High School of Commerce seniors yesterday at class day exercises in the school auditorium.

WAKE UP YOUR LIVER BILE

Without Calomel—And You Jump Out of Bed in the Morning Early to Go! The liver should pour 2 pints of bile into your bowels every day. If this bile is not flowing freely, your food may not digest properly and you will feel these things: You feel bloated and flat. You get indigestion. You feel nervous and all the rest.

talizmus, illetőleg államszocializmus rendszerét óhajtják kipróbálni, amelyet a New Deal fog megteremteni, ha sikerül a harmadik elnökség. Rendkívül fontos, hogy minden választás tisztán lásson mielőtt szavaz. A New Deal elkerüli a kérdéseket, de mi, Willkie támogatói, mindent elkövetünk, hogy felvilágosítsuk polgártársainkat döntő elhatározásuk előtt.

A magánvállalkozás sokat veszített szabadságából. A legfelsőbb bíróság a végrehajtóhatalom ellenőrzése alatt áll. Először fordul elő Amerika történetében, hogy békeidőben soroznak. Egy magas állású New Deal funkcionárius a sajtószabadságot támadta. A nemzeti adósságok óriási terhei túlmenni kezében van. Az amerikai népet kötelező nemzetközi szerződéseket egy ember köti.

Mérföldkövek ezek a diktatúra felé vezető úton. Az elnöknek már élvezett hatalma és amit a harmadik időszakban még megszerez, csak diktatúrát eredményezhet.

Most, amikor mi amerikaiak mozgósítjuk iparunkat és emberanyagunkat, hogy megvédjük magunkat a totalitarizmus fenyegetése ellen, a New Deal azt kéri, hogy szavazzuk meg azt.

Minden szavazónak meg kell ezt értenie, mielőtt november 5-én a döntését meghozza.

Végül a választás előtt még egy utolsó figyelmeztetés hangzott végig az országon.

„Ha azt akarja, hogy a végrehajtó hatalom ne maradjon egy ember kezében hosszabb időre, mint ahogy azt az ország alkotmányos múltja engedi,

ha azt akarja, hogy ne a diktatúrák szelleme, hanem a köztársaság alapítóinak bölcs elgondolása szerint vezessék ezt az országot,

akkor szavazzon minden alkotmányához hű amerikai polgár jelöltjére
Wendell L. Willkie.”

A No Third Term volt tehát a republikánusok egyetlen határozott programpontja. Ettől eltekintve azonban nagy dilemma előtt állottak. Elvben a New Deal ellen harcoltak ugyan, de a Rooseveltt-féle szociális törvények visszavonását — ami logikus következménye lett volna elvi álláspontjuknak — mégsem hirdethették, mert ezzel minden esélyt elvesztettek volna a győzelemre. Megszüntetni kívánják a New Deal-t, de nem vallhatták be, hogy a szociális reformokat visszaesínálnák. Tojástáncot jártak saját elvük és bevallott programjuk között. Willkie hirdette, hogy „megvédi az amerikai munkást s a munkások szabad egyezkedési és szervezkedési jogát, de a Wagner törvény lehetetlenné tette a munkaadó és a munkások közötti barátságos tárgyalást s így azt módosítani kellene.” Természetesen „szükségesnek tartja a munkanélküliek segélyezését”, de nem úgy, ahogyan azt a jelenlegi rendszer teszi. Helyes az öregségi biztosítás, de nem szabad megbénítani a biztosítási magánvállalkozást. Helyes a tőzsde szabályozása, de fenn kell tartani a tőzsdei önkormányzatot s így tovább.

Willkie már a jelölést elfogadó beszédében pálcát tör a minimális munkabérek és a maximális munkaidő megállapítása mellett, elvben elfogadta az öregségi biztosítást és kijelentette, hogy „a szabad vállalkozást szabályozni kell.” Beszédét avval fejezi be, hogy Amerika demokráciáját csak úgy lesz módjában megvédeni, ha politikai felfogásra, fajra, vallásra és arcszínre való tekintet nélkül minden amerikai támogatja. Ez a beszéd már a régi elveknek kényszerű feladását

jelenti, hiszen a New Deal ellenesek nem is olyan régen a Roosevelt adminisztrációnak éppen az említett három intézkedését kifogásolták leghevesebben. A másik oldal felé pedig Willkie — megválasztása esetén minden valószínűség szerint megvalósítandó — programja a nagyipar teljes vállalkozási szabadságának biztosítása. Nem a nagyvállalkozástól kell félnie Amerikának, mondja, hanem a kormány hatalmának túltengésétől. A kormány ugyanis nem megszüntetni kívánja a monopolisztikus helyzetet, hanem átvenni. Vegye le a kormány a kezét a magánvállalkozásokról, igyekezzék együttműködni a nagytőkével és gazdasági életünk azonnal egészségesebb alapokra fog helyezkedni.

De bármilyen programot hirdetett is Willkie és a republikánus párt, minden amerikai polgár érezte, hogy a tényleges cél nem a pártprogram, hanem a New Deal megbuktatása, vagy mint Willkie egyik beszédében tömören kifejezte: „alapelv, a kormány ne avatkozzék a magánvállalkozás ügyébe. (... *fundamental principle: government should let business alone.*)

Láthatjuk, hogy ez a program sokban sántikál. A republikánus párt nem mert szembenézni saját eredeti álláspontjával, sem pedig az idők szavával s végül valami kompromisszumfélével lépett a választók elé.

Amennyire eltérő volt a két párt és a két jelölt álláspontja a belpolitikában és a gazdasági kérdésekben, olyan összhang uralkodott közöttük az ezúttal rendkívüli fontosságú *külpolitikai* kérdésekben.

Roosevelt már a kongresszushoz intézett újévi üzenetében leszögezte álláspontját a háború ellen.

„... emlékeztetem a kongresszust az Egyesült Államok első elnökének a figyelmeztetésére, hogy ez az ország ne avatkozzék külföldi bonyodalmakba... Az Egyesült Államok jelenlegi elnöke is tartja magát ezekhez a szavakhoz... és a kormány mindent elkövet, hogy az ország ne sodródjék egy újabb háborúba...

Bár az Egyesült Államok semmiképen sem akar és nem is fog katonailag beavatkozni a háborúba, a nemzetvédelem erősítésére szükség van... a költségvetésben fel kell emelni a katonai és tengerészeti célokra előirányzott összegeket.“

A demokrata párt a júliusi chicagói Conventionnal egyidőben szegyezte le álláspontját ebben a kérdésben félreérthetetlenül a következőképen:

„Nem veszünk részt külföldi háborúkban és nem engedjük, hogy szárazföldi, tengeri és légi haderónk Amerikán kívül, külföldön harcoljon, kivéve támadás esetét. Teljes mértékben elfogadjuk, szigorúan betartjuk és megvédjük a Monroe-elvet.“

Mindkét nyilatkozat végzetesen hasonlít Wilson elnöknek az 1916. évi választás előtt tett ígéreteire.

Roosevelt legnagyobb választási beszédében Bostonban fejtette ki ismét álláspontját ebben a kérdésben egy héttel a választás előtt. Saját füleimmel hallottam a beszéd legfontosabb mondatát: „Legfőbb célom a béke fenntartása, nem fogom az amerikai ifjúságot háborúba küldeni.“

Ugy látszik maga az elnök is rendkívül fontosnak tartotta, hogy ebben a kérdésben tisztán álljon a választók és majdan a történelem ítélőszéke előtt. Ezért közvetlenül a választás előtt még egyszer egészen különleges szabatsósággal szögezte le álláspontját:

„A legünnepélyesebben biztosítom önöket, (*I give you this most solemn assurance...*) nincs titkos szerződés, nincs titkos kötelezettség, nincs titkos megállapodás, nincs titkos megegyezés semmilyen módon és semmilyen formában, közvetlenül vagy közvetve, amely ezt a nemzetet háborúba sodorhatná.

Ismétlem, hogy pártunk programjának alapján állok. Nem veszünk részt külföldi háborúkban s nem küldjük szárazföldi, tengeri és légi haderőnket Amerikán kívül, *támadás esetét kivéve*. (*...except... in case of attack*).

Eddig is a békéért dolgoztam és életem hátralévő napjaiban is a békéért fogok dolgozni. (*...it is peace I shall labor all the days of my life.*)“

A republikánus párt álláspontja csak fogalmazásában tért el a demokrata állásponttól: a párt szilárdan ellenzi, hogy az ország külföldi háborúba sodortassék. Willkie álláspontja természetesen ugyanez volt. Rooseveltétől csak annyiban különbözött, hogy igyekezett azt békeígéréteivel túllicitálni. Szinte még ma is a fülemben csengenek a galesburgi (Illinois) programbeszédének szavai: „biztosítalak titeket”. — szólott a vasúti pályaudvar előtt összegyűlt tömeghez, amelyben szerencsém volt nekem is jelen lenni, — „hogy az én elnökségem alatt fiaitok nem fognak messze idegen csatatereken vérezni.” Még egyszer hallottam hasonló kijelentését, amidőn Cambridgeben a Harvard egyetem diákjaihoz beszélt. Egyik utolsó beszédében Baltimoreban pedig megjósolta, hogy ha Rooseveltet választják újra elnökké, az Egyesült Államok fél év múlva vagyis 1941 tavaszán háborúban lesz. Csak háromnegyed évet tévedett. Nyílt kérdés marad azonban, hogy Willkie megválasztása esetén vajjon előbb vagy utóbb avatkozott volna-e Amerika a háborúba?

6. A jelöltek.

Nézzük most már közelebbről, ki is volt az a két férfi, akiknek küzdelmét tanulmányozzuk?

Franklin Delano Roosevelt régi holland bevándorló családból származik. Nem az amerikai self made man típusa. Családjá amerikai fogalmak szerint is elég gazdag és az amerikai társadalom elitjéhez tartozik, egy nagybátyja pedig már ült az Egyesült Államok elnöki székében. A fiatal Rooseveltnek tehát minden adottsága megvan, hogy politikai karriert fusson be. Fiatalon, 23 éves korában nőül, elveszi elnök nagybátyjának kedvenc unokahugát. 29 éves korában már New York állam szenátora, a világháború alatt tengerészeti államtitkár. Az 1921. évi választásokon a mindössze 38 éves Rooseveltet alelnöknek jelölik. A párt azonban a republikánus Hardinggal szemben kisebbségben marad és így Rooseveltt kibukik.

Ezután történik vele életének nagy tragédiája. Egy hajókirándulás alkalmával a tengerbe esik és derektól lefelé teljesen meg-

bénu. Három évi csáknem teljes bénaság után ritka lelkierővel és akaraterővel vitte annyira, hogy mankón és támogatással járni képes. Ilyen állapotban jelölik New York állam kormányzói tisztjére és győz, négy év múlva pedig, miután ellenfelei kívánságára nyilvános orvosi vizsgálatnak veti alá magát, amely megállapítja, hogy testileg és szellemileg képes az elnöki teendők ellátására, az Egyesült Államok elnökévé választják.

Wendell Louis Willkie német eredetű családból származik. Ősei 1848-ban vándorolnak ki Poroszországból. A Middle West egyik farmer államában Indianában, Elwoodban született 1892-ben. Jogi és üzleti pályán működött és neve akkor kezd ismertté válni, amikor a Commonwealth and Southern villamosági vállalat ügyésze lesz. Amikor pedig Cobb elnök visszavonul, őt ajánlja utódjául. Így lesz a vállalat elnöke 75.000 dollár évi jövedelemmel. Mint elnök rendkívüli üzleti és adminisztratív képességről tesz bizonyosságot. A vállalat jövedelmét elnökségének első négy esztendeje alatt megduplázza. Ez az eredmény az amerikaiak szemében mindenesetre ajánlólevél.

Mint látjuk, a két ellenfél egészen más úton jut el az elnökjelöltségig. Úgyanígy ellentétes az egyéniségük is. Roosevelttel beszédeit a nyugodt megfontoltság jellemzi. Ritkán igyekszik az érzelmekre hatni. Beszéde választékos, kissé fölényes és nyugodt. Az irodalmi angol beszéli, kiejtése tiszta, inkább angol, mint amerikai, idegenek által is rendkívül jól érthető. Sajnos, csak rádióon hallgathattam választási beszédeit, mert midőn egy ízben alkalmam lett volna Bostonban személyesen hallani, nem voltam képes bejutni a 40.000 személy befogadására alkalmas Bostons Gardens sportpálotába, mert az órákkal a beszéd megkezdése előtt zsúfolásig megtelt. Mint, szónok már testi fogyatékoságánál fogva is meg van fosztva attól a lehetőségtől, hogy hallgatóságát szenvedélyes beszéddel és a szónoki hatáskeltés külső eszközeivel magávalragadja. Csaknem mindig ülve beszél, népgyűléseken is, ami már egymaga is hátrányt jelent egy szónokra nézve. Ilyen körülmények között kénytelen a beszéd tartalmával hatni a hallgatóságra, ami mindenesetre nehezebb feladat.

Roosevelttel szemben Willkie inkább demagóg típus. Első ízben Galesburgban láttam beszélni. Valóban csak láttam, mert ebben az időben fejezte be cca. 20 ezer kilométeres választási körútját és oly rekedt volt, hogy nemcsak én, de az amerikai hallgatóság sem sokat értett a beszédéből. Maga a gyűlés rendkívül egyszerűen és minden rendőri segédlet nélkül zajlott le. Miután különvonata befutott, az elnökjelölt minden különösebb fogadtatás és ceremónia nélkül kiállt a pályaudvar lépcsőjére, elmondta beszédét, válaszolt néhány ellenvetésre és máris távozott.

Másodízben Cambridgeben hallottam beszélni az egyetem diákjaihoz. Autójával felrobogott a cambridgei Commonon felállított dobogóra és az autójából beszélt. Mindehhez hozzávéve a szélben lobogó, csapzott haját, szenvedélyes hangját és gesztusait, az egész kép nagyon theátrális benyomást tett.

Willkie egyébként mindig a hallgatóság értelmi fokához szabta mondanivalóját és stílusát. Cambridgeben a diákokhoz igen választékosan beszélt, a munkásokhoz vagy a szegényebb néposztályokhoz pedig azoknak a nyelvén szólott. Ciceróban (Illinois) a Western Electric gyár munkásaihoz intézett beszédében pl. többek között ezeket mondotta: *... I have worked as hard as any guy in this crowd. I can do as much work as any damn one of you ...* Ez magyarul angyalföldi tájszólással kb. így hangzana: Dolgoztam én is úgy, mint akármelyik srác ebből a bandából. Dolgoztam úgy, mint bármelyik nyavalyás közületek. Nem éppen irodalmi hangnem egy elnökjelölt szájából.

Az egész választási küzdelem során Rooseveltet bizonyos önbizalom jellemezte, amit már az a tény is bizonyít, hogy személyesen szinte alig vett részt a választási küzdelemben. Willkie ezzel szemben egész szenvedélyes egyéniségét beledobta a küzdelembé. Két ízben is vitára hívta ki ellenfelét, amit azonban az, egyéb elfoglaltságára hivatkozva, elutasított. Willkie minden esetre jobban megfelelt annak az általános amerikai kívánalomnak, hogy az elnök az amerikai átlagpolgár típusát közelítse meg.

7. A sajtó.

Nagyon elterjedt felfogás manapság, hogy a politikai küzdelemben a sajtó képviseli a legnagyobb hatalmat. Különösen szokták ezt a tételt Amerikára vonatkoztatni, ahol a sajtó befolyása — igen elterjedt európai vélemény szerint — az amerikai polgár állítólagos hiszékenysége, naivitása, és önálló judiciumának hiánya miatt fokozott mértékben érvényesül.

A választás azonban alaposan rácáfolt erre a felületes véleményre. Az amerikai polgárság többsége bizony nagyon is önállóan és a sajtópropagandától függetlenül, vagy annak ellenére, saját jólfelfogott érdeke szerint bírálta el az eseményeket. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy a sajtó ezen a választáson csúfosan megbukott.

Az Egyesült Államok nagy napilapjainak többsége ezúttal még nagyobb mértékben foglalt állást Roosevelten ellen, mint előző választásai során. A számottevő napilapok közül az 1952. évi választásnál 557 volt Hoover és 599 Roosevelt mellett, 1956-ban 625 Landon és 556 Roosevelt mellett, most pedig 685 volt Willkie és csak 208 Roosevelt pártján. A sajtónak tehát 1952-ben 42, 1956-ban 56, most pedig csupán 20%-a támogatta Rooseveltet. De még ez a kimutatás, amely csupán az újságok számát veszi alapul, sem ad hű képet és túloz Roosevelten javára. Ha a lapok terjedelmét és példányszámát is figyelembe vesszük, a Roosevelten támogató sajtót kb. 16%-ra becsülhetjük. Az északi államokban pl. mindössze 10 nagyobb napilap támogatta az elnököt: a Springfield (Massachusetts) Republican, a new yorki News és Post, a Philadelphia Record, a Camden (New Jersey) Courier Post, a Chicago Times, a saint louis-i Post Dispatch és Star—Times, a Kansas City Journal és a Los Angeles News. De a délen sem állott jobban, Tennessee államban egyetlen újságja volt a Nashville Tennessean, Kentucky államban ugyancsak egy, a Louisville Courier Journal. Olyan nagy déli városokban, mint New Orleans, Dallas, Memphis, Houston és San Antonio, egyáltalán nem volt sajtója.

A választás eredménye tehát semmiképpen sem bizonyítja a sajtó hatalmát, nem mintha az nem követett volna el mindent, ami módjában állott. Az öt vezető pro Willkie lap (New York Times, Chicago Tribune, Pittsburg Post, Rochester Post Union és Los Angeles Times) pl. a választás előtt naponta átlag 5.617 cm hasábot adott a republikánus, és 885 cm hasábot a demokrata párt anyagának. Az újságok a terjedelemnek átlagban 86.6%-át adták Willkie-nek és 15.4%-át Rooseveltnek. A fenti újságok közül a New York Times és a Rochester Post Union voltak a legengedékenyebbek, amelyek átlag 30% teret engedtek Rooseveltnek, míg a Chicago Tribune mindössze lapjának 4%-át engedte át az elnöknek.

Mindezt látva, szinte azt mondhatjuk, hogy a hatalom birtokában levő Roosevelt, mint ellenzéki jelölt indult a választási küzdelembe, ami egyébként több közjogásznak is a véleménye volt. Amerika választóközönsége pedig levizsgázott politikai önállóságból, legalábbis annyira, hogy nem kell szégyenkeznie az egykori demokratikus Európával szemben.

8. Választási költségek.

Ezt a fejezetet a sokat hangoztatott amerikai korrupciónak szentelem. Szó lesz t. i. arról a kérdésről, hogy a választás mennyi pénzébe került a pártoknak és ami még érdekesebb, kik finanszírozták a kampányt. A legmeglepőbb ebben a kérdésben az, hogy ezt az európai mentalitásban felnőtt szemlélő előtt olyan pikánsnak és diszkrétnek tartott kérdést milyen nyílt és megkapó őszinteséggel tárgyalják a nyilvánosság előtt a napilapok és a tudományos folyóiratok.

Köztudomás szerint az európai választásokon is érvényesült annakidején itt-ott egyes érdek-csoportok illetéktelen anyagi befolyása és támogatása, de ezt általában nem kötötték a nagyközönség orrára. Amerikában más a helyzet. Mivel úgymint mindenki tudja, hogy a nagytőke érvényesíti befolyását a politikában, mégpedig általában nem erkölcsi, hanem inkább anyagi támogatás formájában, nem csinálnak titkot belőle. A különbség tehát ott kezdődik, hogy Amerikában ezt a kérdést a nagy nyilvánosság előtt megtárgyalják és megírják, nyilván abból a szokatlan felfogásból kiindulva, hogy a korrupcióból nem lesz nem-korrupció csak azért, mert kevesen tudják! Általában Amerikában mindent kiszámítanak, mindent leírnak és mindent *érthető* formában — lehetőleg inchben, dollárban vagy másodpercben — fejeznek ki. Az amerikaiak „naivitásából” és „primitív” gondolkodásmódjából következik úgy látszik, hogy ha csak lehet, nevével nevezik a dolgokat.

És most térjünk át a korrupcióra. Már 1911-ben törvényt hoztak arra, hogy a szenátori és képviselőválasztásoknál az illetéktelen befolyásolást kiküszöböljék. Később, 1920-ban a választási visszaélések megakadályozása céljából hozták a ominozus nevű

Federal Corrupt Practices Act-ot. (Törvény a romlott választási gyakorlat ellen.) Közben a választási költségek állandóan emelkedőbb emelkedésének befolyásolásának és a választási költségek szabni, amikor 1939-ben megalkotta a törvényhozás korlátokat Hatch törvényt (*Hatch Act, I.*), majd 1940-ben ennek novelláját, főleg a közszolgálatban álló tisztviselő politikai tevékenységét szabályozza, a második pedig a választási célokra igénybe vehető anyagi támogatásokat és a választási költségeket igyekszik ellenőrizni és korlátozni.

A törvény 21. szakasza kimondja, hogy egy politikai bizottság (*Political Committee*) sem fogadhat el vagy költhet egy naptári megtiltja, hogy egy személy, vagy egyesület egy naptári évben 5.000 dollárnál nagyobb összeget adományozhasson „bármely fedőnkiválasztást is) céljaira“.

A második Hatch törvény volt az első kísérlet, amely a személyi adományokat korlátozni próbálkozott, mégpedig — ha te a demokratáknak 110.000 dollárt, 1936-ban pedig *William Randolph Hearst* és *John D. Rockefeller* a republikánusoknak egyenként 50—50 ezer dollárt adományozott — elég tekintélyes mértékben.

Az alábbiakban látni fogjuk, hogy ez a kísérlet mennyire sikeresült. Az adatok főleg a szenátus által a kérdés tanulmányozó *Committee* (elnöke Guy M. Gillette ellenőrzésére kiküldött ú. n. *Gillette* demokrata és republikánus pártok nemzeti bizottságainak jelentéseiből származnak.¹

Az 1936. évi választási kampányt mindkét párt súlyos deficitel zárta. A demokratákat 445.000, a republikánusokat pedig 915.000 dollár adósság terhelte. Ezt az adósságot a demokraták az 1940. év elején nagy nehézségek árán kifizették, úgy hogy az új választási harcot adósság nélkül kezdték; a republikánusok az adósságaikra ugyancsak az 1940. év első hónapjaiban 639.000 dollárt törlesztettek.

A *Gillette Committee* igyekezett érvényt szerezni a törvény rendelkezéseinek. A demokrata párt pénzügyi igazgatója, *Oliver A. Quayle* a vizsgálat során, még a választási kampány megindulása előtt kijelentette, hogy a párt tartja magát a törvény szelleméhez és betartja a 3 millió dolláros keretet. *C. B. Goodspeed*, a republikánus párt pénzügyi igazgatója azonban már a bizottságnak tett jelentésében közölte, hogy „...nem lehetett célja a kongresszusnak, megakadályozni a politikai pártokat abban, hogy jelöltjüket és politikai programjukat a nagyközönséggel meg-

¹ The American Political Science Review, 1941 Augusztus; Campaign Finance in the Presidential Election of 1940.

ismertessék. Hogyan tudnának e nélkül a választók megfontoltan szavazni, hova lenne a demokráciánk? Ha ezt a lehetőséget is elveszik tőlünk, annyi jogunk sem lesz, mint Wrigley-nek, aki rágógumiját legalább szabadon hirdetheti!" A republikánus párt ezért mindjárt a törvény letárgyalása után kijelentette, hogy — Hatch szenátor magyarázatával szemben — a 5 millió dolláros keretet nem mint az egész párt, hanem csak mint az ú. n. „National Committee“, a párt nemzeti bizottságára vonatkozó korlátozást ismeri el. A párt egyes helyi szervezetei ezen a kereten és korlátozáson kívül esnek, vagyis attól függetlenül költekezhetnek. Amint azonban látni fogjuk, a republikánus párt még ehhez az önkényes törvényt magyarázathoz sem tartotta magát szigorúan.

A két National Committee kiadásai az utolsó választásokon a következőképpen alakultak:

Év	Demokraták	Republikánusok
1928	5,342,350	6,256,111
1932	2,247,975	2,900,052
1936	5,194,741	8,892,972
1940	2,785,654	5,451,510

Az 1940. évi választási költségek egy részét azonban már 1939-ben elköltötték a pártok az előkészületekre.

Mint láthatjuk az 1940. évi kiadások csaknem a legmélyebb 1932. évi depressziós időszakkal egyenlőek. A két nemzeti bizottság együttes kiadása alatta marad a republikánus párt nemzeti bizottsága 1936. évi kiadásainak és kereken cca. 1 millióval lépi csak túl a demokrata párt nemzeti bizottsága 1936. évi kiadásait. A Hatch törvény tehát valamennyire mégis éreztette hatását. A két nemzeti bizottság legnagyobb kiadási tétele, mint az előző években, ezúttal is a rádió volt. A demokraták 387.224 dollárt, az összkiadások 17,6%-át, a republikánusok pedig 356.488 dollárt, a kiadások 15%-át költötték erre a célra. Sajtóra a demokraták 158.517, a republikánusok 184.460 dollárt, 7,2, illetőleg 8%-ot, utazásra pedig a demokraták 57.569, a republikánusok 133.000 dollárt, 2,6 illetőleg 6%-ot költöttek.

A republikánus pártnak a tényleges választási kampány (július 1-től, dec 31.) alatt a következő nagyobb kiadásai voltak:

Tisztviselők fizetései	361 986
Hivatali helyiségek, bérek, bútorok, adók	108 850
Nyilvánosság:	
Rádió	556,488
Jelvények	48,606
Film	68,455
Reklámautók	47,444
Fényképek	50,020
Vegyesek	56,277

Irodalom	105.188
Ujsághirdetés	19.455
Összesen	709.952
Utazás, különvonat, repülő, stb.	259.172
Telefon, sürgöny, posta, levelezés	131.392
Kiseb kiadások	50.428
Törvényes kiadások	29.254
Adományok	25.035
Szórazokozás	7.264
Különleges kiadások	1.161
Vegyesek	10.782
Összesen: 1,675.234	

Ha itt megállanánk a kiadások felsorolásánál, minden megfelelné a Hatch törvény követelményeinek. A helyzet azonban nem így áll. Mint említettem, a republikánus párt eleve kijelentette, hogy a 5 millió keretét csupán a nemzeti bizottság kiadásaira vonatkozólag ismeri el. Ezért, amint a törvény jogerőre emelkedett, a republikánus párt azonnal számtalan pénzügyi bizottságot szervezett, amelyek a központtól független költségvetéssel rendelkeztek. Így a Republican Finance Committee of Northern California, — Southern California, — Connecticut, — Delaware, — Illinois, — Kentucky, — Michigan, — Missouri, — Nebraska, — New Jersey, — New York, — Ohio, — Oregon, — Pennsylvania és — Tennessee összesen még külön 6,312,041 dollárt költöttek. A törvény kijátékoszása kézenfekvő. A játéknak azonban nem értünk végére. Tetemes összeggel járultak a választási kiadásokhoz, még pedig mindkét párt részéről a különböző pártonkívüli szervezetek (Non-Party Organizations). Ezeknek a felsorolása annál is inkább érdekes, mert képet ad az egyes társadalmi rétegek és osztályok politikai felfogásáról.

A demokratákat támogató pártonkívüli szervezetek és azok kiadásai a következők voltak:

Független Roosevelt szavazók	250.455
Nemzeti Mezőgazdasági Bizottság	131.489
Üzletemberek Roosevelt Szövetsége	59.973
Ifjú Demokraták	26.594
Amerikai Ifjú Demokraták Clubjai	16.420
Hollywood Rooseveltért	12.983
Ruházati Munkások Pártonkívüli Szövetsége	12.405
Magánalkalmazottak Rooseveltért	11.962
Olasz származású Amerikaiak Demokrata Tanácsa	11.184
Munkások Egyesült Bizottsága Rooseveltért	10.036

A republikánusokat az alábbi pártonkívüli szervezetek támogatták:

Amerikai Willkie Clubok Szövetsége	1,555.604
Willkie Demokraták	416.808
Alkotmányos Kormányzat Fenntartására Alakult Nemzeti Bizottság	377.381
Polgárok Tájékoztató Bizottsága	176.248
Maryland Bizottság	110.225
Willkie Veteránok	78.001
Biztosítási Társaságok Bizottsága	58.871
Jefferson Demokraták	41.440
Pro America	37.950

Willkie Magazine	29.5
No Third Term Demokraták (Illinois)	25.5
No Third Term Demokraták (Ohio)	20.5
Független Willkie Hirdetők	17.9
Nők Nemzeti Republikánus Clubja	16.9
Nemzeti Érdekek	13.5
Orvosok Nemzeti Willkie Bizottsága	11.7
Mi. A Nép	11.4

Most már a demokraták is túlhaladták a 3 milliós keretet. A közvéleménykutató *Gallup Intézet* jelentései ugyanis „mindinkább emelkedő Willkie hangulatról” számoltak be és az tette szükségessé, hogy a demokraták is nagyobb eréllyel és több pénzzel feküdjenek a küzdelembe.

Természetesen akármilyen lelkiismeretes munkát végzett is a Gillette Committee, a dolog természeténél fogva lehetetlen volt a pártok minden bevételét és kiadását ellenőrizni. A bizottság alapos vizsgálat után az összes kiadásokat a következőképpen állapította meg:

	Demokrata	Republikánus
Nemzeti bizottságok	2 197.816	2,242.742
Pénzügyi bizottságok	2.785.660	9,111.332
Pártonkívüli szervezetek	557.048	2,832.167
Csoportok és egyének	314.558	754.901
Összesen:	5,855.082	14,941.142

A demokraták tehát közel 6 millió, a republikánusok pedig közel 15 millió dollárt, vagyis a törvény szerint a két pártnak engedélyezett 6 millió helyett, megközelítőleg 21 millió dollárt költöttek az elnökválasztásra.

Összehasonlítás kedvéért megemlítem, hogy az 1928-as választáson a két párt cca 16.5 millió dollárt (a demokraták 7,152.000, a republikánusok pedig 9,433.000 dollárt) költött. Az 1932. évi adatok nem állanak rendelkezésre. Ugyancsak nem állnak rendelkezésre az 1936. évi adatok sem, de a szakértők becslése szerint ez az esztendő meghaladta az 1940. évi választás költségeit.

Lehetséges, hogy ezek a számok nem mindenben fedik a valóságot, de lényegében mindenesetre megközelítik. Láthatjuk, hogy a törvényt egyik párt sem vette komolyan. És láthatjuk azt is, hogy bár a republikánus párt több, mint a kétszeresét költötte a választásra, mint a „harmadszor jelölt” pártja, mégis kibukott. Ebből pedig az is következik, hogy amint a sajtó nem minden, úgy a pénz sem minden Amerikában.

Ezek voltak a kiadások. Lássuk most már a kérdés érdekesebb oldalát, vajjon hogyan fedezték a pártok ezeket a kiadásokat. Természetesen itt sem állanak teljesen pontos elszámolások rendelkezésünkre, de feltételezzük, hogy a vizsgálat adatai megközelítik a valóságot.

A demokrata pártnak egyik mindenkori bevételi forrása az évenként tartott tradicionális ú. n. *Jackson Day Dinner*, Jackson napi vacsora. Ezt a vacsorát a mai demokrata párt megalapítójának és első elnökének a fentebb már említett Andrew Jacksonnak a tiszteletére rendezik a párt különböző szervezetei. A vacsorán egy-egy teríték ára 100, 75, 50, 25, vagy 10 dollár, attól függően, hogy milyen teherbírású osztály részére rendezik azt. A párt nemzeti bizottságának vacsoráján, ahol az ünnepi beszédet Roosevelt elnök mondotta, 1.500-an fogyasztották el a 100 dolláros menüt. Tehát csak itt cca 150 ezer dollár folyt be. Az egész országban tartott Jackson napi vacsorákon a becslés szerint kb. 18.000 személy vett részt és a bevétel 750.000 dollárt tett ki. A republikánus pártnak hasonló jövedelmi forrása nincs.

A két pártnak juttatott támogatást az alábbiakban három csoportban fogjuk tárgyalni. Először a párthívek nagy tömegének készpénz juttatásait, másodsor a „nagy” családok támogatását, harmadszor pedig az egyes gazdasági érdekeltségek hozzájárulását tanulmányozzuk.

1. *Párthívek adakozása.* Készpénz adományokból a demokrata párt 1,339.483, a republikánus párt 2,931.210 dollárt vett be. Érdekes és tanulságos az alábbi kimutatás, amely megmutatja, hogy ez az összeg milyen tételekből jött össze:

Csoport (dollár)	Demokraták			Republikánusok		
	Adakozók száma	Összesen	%	Adakozók száma	Összesen	%
5.000—	35	175.000	13.1	22	111.000	3.8
1.000—4.999	158	262.536	19.6	712	1,123.17	38.3
100—999	1,580	232.287	17.3	4288	90.272	30.7
1—100	36.265	312.124	23.3	34.108	391.318	13.4
Szakszerve- zetek	113	82.841	6.2	—	—	—
Egyebek	47	274.695	20.5	39	405.494	13.8
Összesen :	37.998	1,339.483	100	39.169	2,931.211	100

A táblázat felső sorát nézve, 1936 óta az 5.000 dolláros rovatban erős visszaesést lehet megállapítani. Ez a tétel a demokrata pártnál az 1936. évi 26%-ról, 13.1%-ra, a republikánus pártnál pedig 24.2%-ról, 3.8%-ra csökkent. A következő két csoport (1000—4.999; 100—999), a demokratáknál cca az 1936. évi szinten mozog (1936-ban 19.4, illetőleg 18%), a republikánusoknál azonban a második csoport az 1936. évi 26.8%-ról, 38.3%-ra, a harmadik csoport pedig 23.9%-ról, 30.7%-ra emelkedett.

A kisemberek adományai (1—100 dollár) a demokrata párt részére állandóan növekednek. Ez a csoport 1928-ban 12.5, 1932-ben 16, 1936-ban 18.5 és 1940-ben 23.3%-kal szerepel, szemben a republikánusok 13.4%-ával.

A munkásszervezetek támogatása ugyancsak emelkedett és pedig az 1936. évi 5.1%-ról, 6.2%-ra. Ez a tétel egyébként a republikánusoknál teljesen hiányzik.

Amint a kimutatásból megállapítható, mindkét párt elveszítette a nagyobb adakozók nagy részét. Amíg azonban a republikánus párt a középső kategóriákban talált kárpótlást, a demokrata párt a felsőbb régiókban jelentkező veszteségét a legalsóbb kategóriákból, a munkások és kisemberek adakozásának emelkedéséből pótolta. A demokrata párt visszatért a jeffersoni eszmékhez és ismét a „kisemberek” pártja lett.

2. A „hátón család.” Mint említettük a Hatch törvény kifejezetten megtiltja, hogy egy személy 5.000 dollárnál nagyobb összeggel támogasson egy évben valamely politikai pártot. A nagy családok ezt a törvényhelyet saját egyéni törvénytárgyalatuk alapján úgy értelmezik, hogy az értékhatár államunként értendő. Így pl. *Lammont du Pont* — a többek között Amerika hadiiparái és municiógyártását kézben tartó du Pont család feje — a republikánus párt részére a következő adományokat juttatta:

Republikánus Nemzeti Bizottság	4.000
Republikánus Szenátori Választási Bizottság	4.000
New Jersey Állam Pénzügyi Bizottsága	4.000
Maryland Bizottsága	4.000
Tennessee Republikánus Végrehajtó Bizottság	4.000
West Virginia Republikánus Állami Bizottság	4.000
Wyoming Republikánus Állami Bizottság	4.000
Missouri Republikánus Állami Bizottság	4.000
South Dakota Republikánus Központi Bizottság	4.000
Ohio Republikánus Központi Bizottság	1.000
Indiana Republikánus Állami Pénzügyi Bizottság	4.000
Pennsylvania Republikánus Állami Pénzügyi Bizottság	4.000
Ohio Republikánus Állami Pénzügyi Bizottság	4.000
Egyebek	4.000
Összesen:	55.000

A törvény kijátszásában azonban még itt sem állottak meg. Abból a célból, hogy a törvénynek látszólag eleget tegyenek, az adományokat a család különböző tagjaival adatták, amint az alábbi táblázatok mutatják:

A demokrata pártnak juttatott nagyobb családi adományok:

Biddle, A. J. Drexel, Jr.	5.000
Biddle, Mrs. A. J. Drexel	5.000
Clayton, W. L.	5.000
Clayton, Mrs. W. L.	5.000
Davies, Joseph E.	5.000
Davies, Marjorie Post (Mrs. Joseph. E.)	2.500
Getty, J. Paul	5.000
Getty, Sarah C.	5.000
Morgenthau, Henry	1.000
Morgenthau, Mrs. Henry	1.000
Morgenthau, Henry, jr.	5.000
Pauley, Edwin W.	5.000
Pauley, Harold R.	5.000
Straus, Nathan	5.000
Straus, Mrs. Nathan	5.000

A fentiek közül a Biddle, Clayton, Davies, Morgenthau és Straus családok több tagja tölt, vagy töltött be fontos közhivatalt Rooseveltt kormányában.

A republikánus pártnak juttatott nagyobb családi adományok:

<i>Brown</i> , Donaldson	22.000	
Mrs. Donaldson	6.000	28.000
<i>Copley</i> , Ira C.		32.900
<i>du Pont</i> , Eugene	5.500	
H. F.	5.000	
Irénée	12.000	
Lammont	55.000	
Lydia	6.000	
Octavia M.	5.000	
Pierre S. III.	5.000	
Reynolds	5.000	
A családnak 58 egyéb tagja	107.280	205.780
<i>Pew</i> , J. Howard	37.000	
J. N.	5.000	
J. N. jr.	31.500	
Mabel Ethel	36.500	
Mrs. Mabel Pew Myrin	55.500	
A családnak 8 egyéb tagja	21.000	164.500
<i>Pitcairn</i> , Mrs. Clara D.	5.500	
Harold F.	3.900	
Raymond	5.701	
Theodore	6.400	
A családnak 5 egyéb tagja	13.113	36.614
<i>Queeny</i> , Edgar Monsanto	48.045	
Mrs. Olga M.	6.000	
Eugene M.	1.000	55.045
<i>Rockefeller</i> , John D., Jr.	55.000	
Mrs. John D., Jr.	22.500	
John D., III.	14.000	
Lawrence S.	19.000	
Nelson A.	19.000	
A családnak 5 egyéb tagja	5.500	115.000
<i>Sloan</i> , Alfred P., Jr.	28.500	
Mrs. Alfred P., Jr.	13.500	42.000
Összesen:		675.839

Mint látható, a demokrata párt nagy támogatói törvénytiszteltetből vagy takarékoságból, nem tudjuk, nagyjából betartották a törvényes korlátokat. A republikánus pártnál azonban a du Pont család 205.000 dollárja, a Pew család 164.500 dollárja és a Rockefellerek 115.000 dollárja még mindig mutatja, hogy „America's Sixty Families“ (Amerika hatvan családja) minden törvényes korlátozás ellenére megtalálja a módját annak, hogy vagyoni befolyását érvényesítse és minden lehetőséget meg is ragad, hogy támogassa azt a rendszert, amely alatt mérhetetlen vagyonát szerezte. A kimutatásból láthatjuk egyébként, hogy Rooseveltt fia, Franklin Jr. és Ethel du Pont között létrejött házasság, ha enyhítette is a dinasztikus viszályt, nem küszöbölte ki a két család között fennálló politikai ellentétet.

A történelmi igazság kedvéért azonban meg kell állapítani, hogy a Hatch törvénynek, ha ki is játszották, volt némi mérséklő

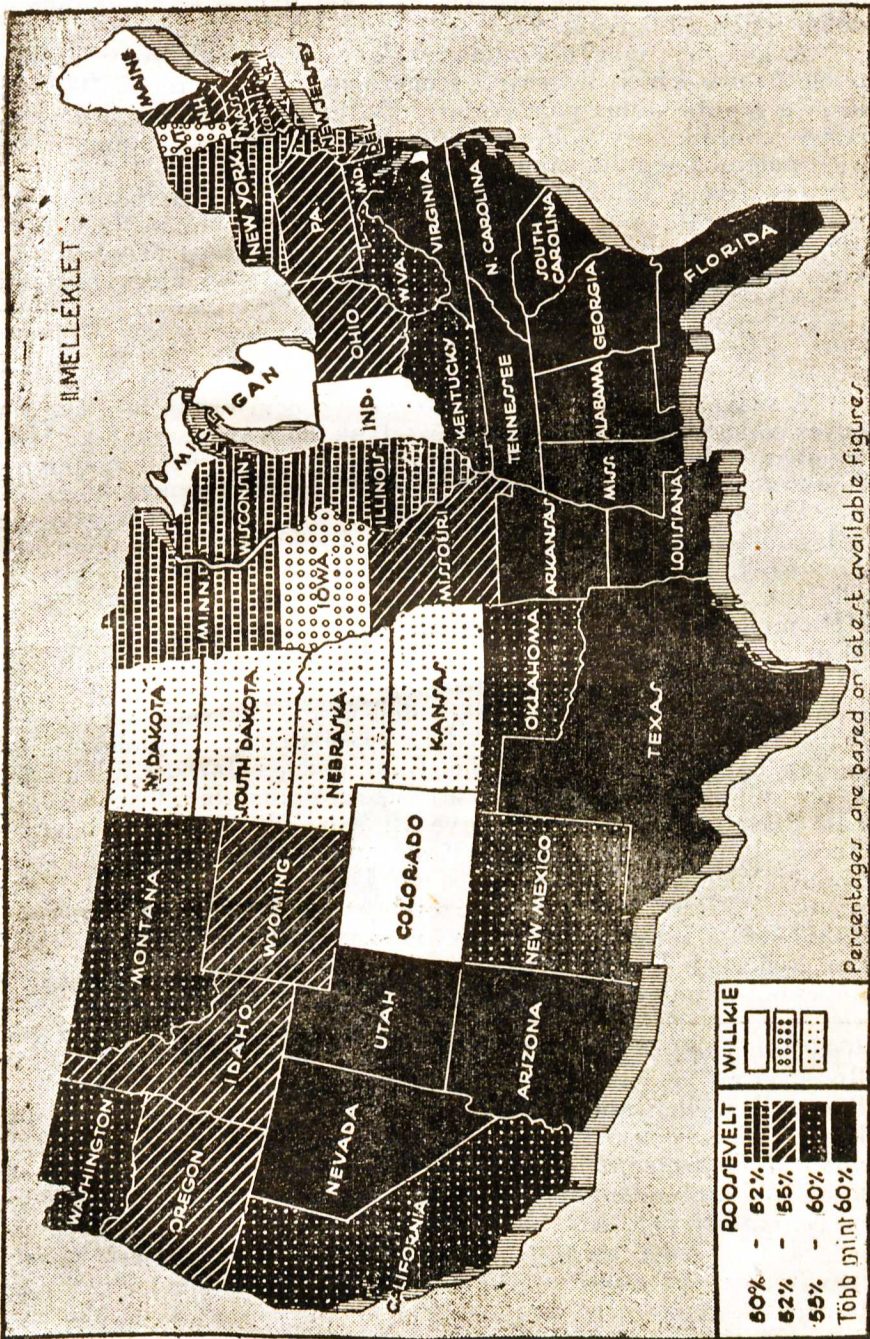
hatása, mert hiszen az 1936-os választásoknál csak a du Pont és Pew családok több mint 1 millió dollárt áldoztak választási célokra.

3. *A gazdasági érdekeltségek támogatása.* Az egyes gazdasági érdekeltségek részéről pártoknak juttatott támogatást — csak nagyobb összegeket véve tekintetbe — az alábbi kimutatás tünteti fel:

Csoportok	Demokraták		Republikánusok	
	Összeg	%	Összeg	%
Bankok:	16.000	3,1	168.550	13,7
Gyáripár:				
Vas és acél	17.500	3,4	166.333	13,5
Vegyipar	3.000	0,6	39.900	3,1
Egyéb	18.000	3,4	2.4.744	17,4
Bőrgyárak, szeszitalok	20.500	3,9	8.600	0,7
Olajérdekeltségek	27.500	5,3	34.350	2,8
Bányászat	—	—	38.350	3,1
Közművek(közeledés, gáz, villany)	9.500	1,8	16.000	1,3
Kereskedelem	10.000	1,9	32.500	2,6
Építőipar	6.500	1,2	26.500	2,1
Ujságok, rádió, hirdetés	23.369	4,5	22.500	1,8
Szellemi szabadpályán működők (orvosok, ügyvédek stb.)	44.500	8,6	50.250	4,1
Köz- és magánalkalmazottak	100.009	19,3	—	—
Munkás szakszervezetek	82.841	15,9	—	—
Egyebek	29.000	5,6	72.700	5,9
Meghatározhatatlan	111.767	21,5	343.750	27,9
Összesen :	520.378	100	1,234.127	100

Ebből a kimutatásból is szinte kiált a hamilton—jeffersoni ellentét! De lássuk a tételleket közelebbről. A bankok támogatása a demokrata párt részére 1928-ban 25,3%, 1932-ben Rooseveltt első választásakor pedig — nyilván nem ismervén Rooseveltt programját — még 24,2% volt. Az 1936. évi második választásnál a bankok szakítottak Roosevelttel és a támogatás egyszerre 3,3%-ra, 1940-ben pedig 3,1%-ra csökkent. Ugyancsak lényegesen csökkent a gyáripár támogatása, amely az 1936. évi 13,6%-ról csaknem felére esett. A republikánus párt a bankoktól megközelítőleg ugyanazt a támogatást kapta, mint 1936-ban, a gyáripár támogatása pedig az 1936 évi 29,6%-ról, 34%-ra emelkedett. A nagyobb összegeket ebben a csoportban az Alleghany, Bethlehem, Edgewater, Great Lakes stb. acélgyárak adták. A vegyiparban a Monsanto-féle Chemical Company és a du Pont érdekeltségek szerepelnek a nagyobb adakozók között. A republikánus párt az egész összegnek csaknem felét ettől a két csoporttól kapta.

Éles ellentétként a demokrata párt részére a legnagyobb támogatást a köz- és magánalkalmazottak és a munkások adták. Ennek a két osztálynak a hozzájárulása 1936-ban az összes támogatás negyedét, 1940-ben pedig több mint harmadát tette ki. Hogy pedig

az ellentét még kiáltóbb legyen, ez a két tétel a republikánus oldalon teljesen hiányzik.

A köz- és magánalkalmazottak csoportjának egy érdekes tétele *Frank Knox*, Roosevelt tengerészeti miniszterének 1000 dollárja a republikánus párt részére! Feltűnő, hogy bár a sajtó nagy része republikánus volt, mégis a demokrata párt kapott ettől a csoporttól nagyobb támogatást.

Igy fest a választások pénzügyi háttere. A kampányt végül is a demokrata párt 423.062 dollár, a republikánus párt pedig 345.000 dollár adóssággal zárta, ez utóbbi tartozást azonban jótékony lelkek közvetlenül a veszített választás után kiegyenlítették.

9. A választás.

A szavazás titkos s így természetesen nem tudhatjuk, hogy az egyes választók, csoportok és osztályok hogyan szavaztak. Mivel azonban a kérdés társadalmi, politikai és gazdasági szempontból fontos és érdekes, megkísérlem a lehetőség szerint megoldani.

Vegyük először a könnyebb tételt, a földrajzi megoszlást. A választást szemléltető módon tünteti fel a két térkép (a *New York Times*-ből, illetőleg *Time*-ből.). Az első térkép (II. melléklet) az államok megoszlását mutatja pártállás szerint, a második pedig (III. melléklet¹) a szavazás eredményét megyénként tünteti fel. Mint már említettem a polgárháború óta a déli államok mindig demokraták voltak. Ez a szabály mint a térképről láthatjuk, a jelen választásnál is érvényesült, a déli államok kivétel nélkül nagy demokrata többséget adtak. Willkie ezzel szemben szülőhazájában, Indianában és főleg a Middle West gazdag farmer államaiban kapott többséget. Az északi és a nyugati államokban kisebb arányban Roosevelt győzött. Az Egyesült Államok 48 állama közül 38 Roosevelt mellett, 10 pedig (Colorado, Indiana, Iowa, Kansas, Maine, Michigan, Nebraska, North Dakota, South Dakota, Vermont) Willkie mellett szavazott. Végeredményben Roosevelt 27.243.466, Willkie pedig 22.304.755 szavazatot kapott.

Nehezebb kérdés a szavazatok társadalmi megoszlása. A térképekből mindenesetre látható, hogy az ország ipari vidéke Roosevelt, mezőgazdasági vidéke pedig Willkie mellett állott. Minden 400.000-nél több lakossal bíró város, az egy Cincinnati kivételével, Rooseveltre szavazott. Az ipari munkásság tehát kétségkívül Roosevelt mellett állott. Ez azért is jelentős, mert az amerikai munkásság elismert legnagyobb szervezete a *C. I. O.* (*Congress of Industrial Organizations*, Ipari Szervezetek Kongresszusa) hivatalosan Willkie mellett foglalt állást. Ennek az állásfoglalásnak személyi háttere van. Az 1936-os választáson ugyanis *John C. Lewis*, a *C. I. O.* vezére, anyagilag és politikailag a legteljesebb mértékben Rooseveltet támogatta az alelnökség reményében. Mivel azonban ezt a célját nem érte el, a jelen választáson a munkásságot

¹ A rajta szereplő szavazatszámok még nem a végleges eredményt tüntetik fel.

HOW THE U.S. VOTED

by Counties

III. MELLER
LET

ROOSEVELT
1,956 Counties
26,361,162 Votes

WILLKIE
1,109 Counties
21,876,719 Votes

TIME Map by R.M. Chapin, Jr.

igyekezett Roosevelten ellen harcbavinni, de mint látjuk, kevés eredménnyel. Amennyire a közhangulatból megállapítható volt, Roosevelt mellett állt a középosztály, az intelligencia, tetemes része. Feltehetően Willkie mellett álltak ezzel szemben a rigorózus alkotmányvédők, pl. a Harvard egyetem jogász professzorainak túlnyomó része és általában a jogászok.

Pártpolitikai szempontból a választás lényegileg nem a két nagy párt küzdelme volt. Mint láttuk, igen sok republikánus párttag állott ki nyíltan Roosevelten mellé (Roosevelt republicans) és ugyancsak sok demokrata szavazott Willkierre (Willkie democrats).

A választási küzdelem a Conventionok megtartása után, augusztusban indult meg. Ekkor jelentek meg mindenfelé a két párt ominózus jelképei. A demokrata párt jelképe t. i. a számár, a republikánusoké pedig az elefánt. Sok amerikait megkérdeztem, honnan ered ez a két szokatlan szimbólum, de nem kaptam kielégítő választ. A republikánusok legismertebb plakátja és jelvénye a „No Third Term“ és „No Franklin I.“ volt, ez utóbbi kb. annyit jelent, hogy „nem kell Első Franklin“. A demokrata propaganda ezzel szemben Roosevelten, mint Washington és Lincoln után a harmadik nagy elnököt igyekezett a köztudatba bevinni, tetézve avval, hogy egy olyan rendkívüli ellenféllel mint Hitler, Amerika csak a legnagyobb államférfiát állíthatja szembe.

A választáson eleve teljesen esélytelenül indultak még: a szocialista párt (Thomas; 99.557 szavazat), a prohibíciós párt (Babson; 57.812 szavazat) és a kommunista párt (Browder; 46.251 szavazat), a szocialista munkáspárt (Aiken; 14.861 szavazat) s végül néhány jelentéktelen párt összesen 48.610 szavazattal. A leadott szavazatok száma 49.815.312 volt. Fontos jelensége a választásnak a szélsőséges pártok fokozatos erős visszaesése, ami kétségtelenül a kormány szociális tevékenységének tudható be. A szocialista és kommunista párt például 1932-ben még 884.781, illetőleg 102.991 szavazatot, 1936-ban pedig 187.710, illetőleg 80.519 szavazatot kapott a most nyert szavazataival szemben Amerika kommunistaellenes felfogására — legalábbis 1940-ben — érdekes bizonyosság, hogy 11 állam (Arizona, Arkansas, Georgia, Illinois, Indiana, Kansas, Kentucky, Ohio, Tennessee, Washington és West Virginia) a kommunista pártot kizárta a választásokból.

A választás — főleg, ha egy magyar országgyűlési választással hasonlítjuk össze — meglepően szenvedélymentesen zajlott le. A választási küzdelem során alig volt személyeskedés, és ha támadták is egymást az ellenjelöltek, az csaknem mindig fair keretek között történt. Az eredményt tudjuk, Amerika népe a tradíció, sajtó, irodalom és nagytőke ellenére Roosevelten harmadszor is megválasztotta az Egyesült Államok elnökévé. Helyesen választott-e vagy sem — erre a kérdésre a történelem fog feleletet adni.

